

I-han pi-hal-la

Leikkivinkkejä varhaiskasvatuksen kielellistä kehitystä
tukevaan ulkotoimintaan

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Sosionomikoulutus, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Syksy 2021

Anu Koskinen

Nelli Kyttänen

Tekijä Anu Koskinen
Nelli Kyttänen

Vuosi 2021

Työn nimi I-han pi-hal-la, leikkivinkkejä varhaiskasvatuksen kielellistä kehitystä
tukevaan ulkotoimintaan

Ohjaajat Mari Korhonen

TIIVISTELMÄ

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia, millaisia ohjattuja kielellistä kehitystä tukevia leikkejä varhaiskasvatuksen opettajat yhteistyöpäiväkodissa suunnittelevat ulkotoimintaan. Vastaajiksi valikoitui yhden eteläsuomalaisen varhaiskasvatusyksikön varhaiskasvatuksen opettajat, koska heillä on vastuu pedagogisen toiminnan toteuttamisesta. Saatua vastauksia hyödyntäen tehtiin I-han pi-hal-la –leikkivinkkiopas.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu kuudesta keskeisestä käsitteestä, jotka ovat varhaiskasvatus, pedagogiikka, ulkopedagogiikka, oppimisympäristö, oppimisen alueet ja kielten rikas maailma. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin Webropol-verkkokyselyä, jossa oli puolistrukturoituja kysymyksiä. Saatu aineisto luokiteltiin kielten rikkaan maailman eri osa-alueiden mukaisesti ja niistä koostettiin taulukko, johon samantyylliset leikit lajiteltiin kategorioittain. Vastausten perusteella pystyimme kiinnittämään huomiota niihin osa-alueisiin, joita toteutettiin vähiten.

Tuloksista selviää, että varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät monipuolisesti erilaisia leikkejä ulkotoiminnassa. Samalla korostettiin vapaan leikin, nimeämisen ja sanoittamisen merkitystä. Tärkeänä pidetään myös, että suunniteltu toiminta voidaan kohdentaa tietyille ikäryhmälle.

Avainsanat varhaiskasvatus, pedagogiikka, ulkopedagogiikka, oppimisympäristö, oppimisen alueet ja kielten rikas maailma

Sivut 61 sivua ja liitteitä 28 sivua

Authors	Anu Koskinen Nelli Kyttänen	Year 2021
Subject	I-han pi-hal-la, play tips for outdoor activities supporting the linguistic development in early childhood education	
Supervisor	Mari Korhonen	

ABSTRACT

The purpose of this practice-based thesis was to explore what kind of guided plays supporting the linguistic development are planned for outdoor activities by early childhood education teachers. The early childhood education teachers of an early childhood education unit in southern Finland were chosen as the respondents because they have the responsibility of implementing the pedagogical activities. Based on the responses, the I-han pi-hal-la guide with play ideas was created.

The knowledge base of the thesis comprises six key concepts, which are early childhood education, pedagogy, outdoor pedagogy, learning environment, areas of learning, the rich world of languages. An online Webropol survey containing half-structured questions was used as the data gathering method. The gathered material was classified by the different areas of the rich world of languages, which in turn is one of the learning areas in the national core curriculum for ECEC. Then, a table grouping similar plays into categories was constructed. Based on the responses, the areas that were implemented the least could be focused on.

The results reveal that the early childhood education teachers use different kinds of plays diversely in outdoor activities, simultaneously highlighting the significance of free play, naming and verbalizing. It is also considered important that the planned activity can be targeted to a specific age group.

Keywords early childhood education, pedagogy, outdoor pedagogy, learning environment, areas of learning, the rich world of languages

Pages 61 pages and appendices 28 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tietoperusta	3
2.1	Varhaiskasvatus.....	3
2.2	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja ulkopedagogiikka	4
2.3	Oppimisympäristö	5
2.1	Oppimisen alueet	6
2.2	Kielten rikas maailma	6
2.2.1	Vuorovaikutustaidot.....	7
2.2.2	Kielen ymmärtämisen ja puheentuottamisen taito	8
2.2.3	Kielenkäyttötaito, kielellinen muisti ja sanavaranto.....	8
2.2.4	Kielitietoisuuden kehittyminen	9
3	Aiemmat tutkimukset.....	10
4	Toiminnallinen opinnäytetyö	11
4.1	Tutkimuskysymys ja opinnäytetyön tavoite	12
4.2	Tutkimusmenetelmät.....	12
4.2.1	Aineiston hankinta Webropol-kyselyllä	13
4.2.2	Aineiston analyysi.....	14
4.2.3	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	17
5	Leikkivinkkiopas kielen kehityksen tukemiseen	18
5.1	I-han pi-hal-la –leikkivinkkiopas.....	19
5.2	Tilaajan palaute	20
5.3	Oppaan eettisyys.....	21
6	Johtopäätökset ja pohdinta.....	21
	Lähteet.....	24

Taulukot

Taulukko 1 Leikkien luokittelu

Taulukko 2 Toiveet oppaaseen

Liitteet

Liite 1 Aineiston hallinta opinnäytetyössä

Liite 2 I-han pi-hal-la –leikkivinkkiopas

1 Johdanto

Päiväkodin pihalla tapahtuvaan ohjattuun toimintaan kiinnitetään koko ajan enemmän huomiota. Samalla sitä pyritään kehittämään jatkuvasti. Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena on tutkia päiväkodin pihan pedagogista käyttöä kielten rikkaan maailman mukaisesti ja koostaa leikkivinkkiopas. Opinnäytetyö toteutettiin yhdessä eteläsuomalaisessa varhaiskasvatuksen yksikössä. Tutkimuskysymykseksi muodostui, miten varhaiskasvatuksen opettajat toteuttavat kielten rikasta maailmaa päiväkodin pihan pedagogisessa toiminnassa? Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössä ovat varhaiskasvatus, pedagogiikka, ulkopedagogiikka, oppimisympäristö, oppimisen alueet ja kielten rikas maailma, joiden sisältöihin perehdytään tarkemmin.

Olemme opintojen aikana tehneet tutkimuksen pihan pedagogisesta käytöstä eri vuodenaikoina 3–5-vuotiaiden ryhmässä. Tutkimuksen aikana piha-alue oli ollut käytössä vain hetken aikaa ja osa muutostöistä oli vielä kesken tai toteuttamatta. Mielestämme aihetta oli hyvä tutkia lisää, jolloin syntyi idea opinnäytetyöstä. Halusimme tuottaa konkreettisen leikkivinkkioppaan helpottamaan toiminnan suunnittelua. Tulevaisuudessa toivomme, että myös ulkoilussa toteutetaan laadukasta pedagogista toimintaa.

Päiväkodin pihassa on helppo keskittyä esimerkiksi lasten motoriseen kehitykseen erilaisia liikkumismuotoja käyttäen. Opinnäytetyön avulla haluttiin lisätä huomiota lasten kielelliseen kehitykseen myös ulkoilutilanteissa. Kielellistä kehitystä tapahtuu varhaiskasvatuksen arjen tilanteissa koko ajan. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden avulla pyrittiin vahvistamaan lasten kielellisen taidon kehittymistä ja helpottamaan varhaiskasvattajien toiminnan suunnittelua.

Oppimisen alueet ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa, niiden määrittämällä toiminnan sisältöjä ja tavoitteita. Oppimisen alueet ovat harvemmin toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, ne yhdistyvät luonnollisesti arjessa lasten mielenkiinnon kohteiden, taitojen ja kehitystason mukaan. (Opetushallitus, 2018, s. 40) Oppimisen alueista opinnäytetyöhön valikoitui kielten rikas maailma, koska sen tunnistaminen ei välttämättä ole yhtä helppoa kuin esimerkiksi kasvan, liikun ja kehityn.

Tutkimuksesta saatavien tulosten avulla tehtiin leikkivinkkiopas, joka on suunnattu kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille tueksi pihalla tapahtuvan pedagogisen toiminnan suunnitteluun. Opinnäytetyö toteutettiin yhden eteläsuomalaisen varhaiskasvatuksen yksikön kanssa, joka on kehittänyt pihassa tapahtuvaa toimintaansa jo aiemmin.

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on suunnitella pedagoginen toiminta niin, että se edistää lasten yksilöllistä oppimista ja kehitystä ikätason mukaisesti. Vastuu pedagogisesta toiminnan sisällöstä ulottuu myös ulkona tapahtuvan toiminnan ohjaukseen.

Varhaiskasvatuksen opettajan tulee tunnistaa ja osata käyttää oppimisen eri alueita luovasti ryhmän mielenkiinnon kohteiden mukaisesti. Lapsille tulee suunnitella ja mahdollistaa monipuolisia kokemuksia oppimisen alueilla. (Opetushallitus, 2018, s. 40)

2 Opinnäytetyön tietoperusta

Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat varhaiskasvatus, pedagogiikka, ulkopedagogiikka, oppimisympäristö, oppisen alueet sekä kielten rikas maailma. Ulkona tapahtuvaa pedagogista toimintaa tarkastellaan kielten rikkaan maailman mukaisesti. Muita oppimisen alueita ovat ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni, kasvan, liikun ja kehityn. Näitä ei kuitenkaan käsitellä opinnäytetyössä. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa pyritään tuomaan tuttujen leikkien rinnalle uusia ideoita.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on tavoitteellinen ja suunnitelmallinen kokonaisuus, jossa painottuu pedagogiikka. Sen muodostaa opetus, kasvatus ja hoito. Varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatukselle kymmenen tavoitetta. Näitä ovat esimerkiksi lapsen kehityksen ja iän mukaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen ja monipuolinen pedagoginen toiminta. Lisäksi tulee tunnistaa lapsen tuen tarpeet sekä toimia yhteistyössä huoltajien kanssa.

(Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 2, § 3)

Varhaiskasvatuksen toimintaa voidaan toteuttaa eri tavoin. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa varhaiskasvatuksessa. (OPH, n.d. - a) Alle kouluikäisten lasten oikeuksiin kuuluu varhaiskasvatus, mutta huoltajilla on oikeus päättää lapsen osallistumisesta siihen (OPH, n.d. -b.). Kuntien on huolehdittava perheiden ja lasten tarpeet varhaiskasvatuksen saatavuudessa (OKM, n.d.).

Varhaiskasvatuslaissa mainitaan, että valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteella kunnat, kuntaryhmät ja yksityiset palveluntuottajat laativat oman varhaiskasvatussuunnitelman (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 21). Lapsen ollessa päiväkodissa tai perhepäivähoidossa laaditaan hänelle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Siinä asetetaan tavoitteita, keskustellaan lapsen yksilöllisen oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin

edistämisestä. (OPH, n.d. -c) Siinä määritellään, miten kasvatus, hoito ja opetus toteutuu (Sandberg, 2021). Sitä voidaan käyttää apuna kehityksen ja oppimisen tuen suunnittelussa (OPH, n.d. -c). Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan vähintään kerran vuodessa (Sandberg, 2021).

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja ulkopedagogiikka

Opetushallitus (2018, s.22) tiivistää seuraavasti:

Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi.

Se perustuu määriteltyihin arvoihin, käsitykseen lapsuudesta ja lapsesta sekä oppimisesta. Pedagogiikka on varhaiskasvatuksessa kokonaisuus, joka näkyy oppimisympäristöissä sekä yleisesti opetuksessa, hoidossa ja kasvatuksessa. Toiminta edellyttää asiantuntemusta sekä ymmärrystä lapsen hyvinvoinnista, oppimisesta ja niiden edistämisestä. (OPH, 2018, s.22)

Lapsiryhmän pedagogisen toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Pedagogiikka on varhaiskasvatuksen arjessa tapahtuvaa toimintaa, joka toteutuu lapsen ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa. Pedagogiikka rakentuu kasvatukseen, opetukseen ja hoidon ympärille. (Karila, 2019, ss. 5, 10–11) Opettajien tehtävänä on havainnoida lapsia ja poimia leikeistä heidän mielenkiinnon kohteitaan. Samalla hän voi tukea pedagogisesti esimerkiksi lasten leikkihetkiä osallistumalla ja mallintamalla toimintaa. Kasvatus voidaan joissain tilanteissa määrittää sosialisatioksi, jossa lapset ovat aktiivisia toimijoita yhdessä kasvattajien kanssa. Hoito käsitetään usein fyysisenä, mutta se on myös psyykkistä ja tunnepohjaista. Kasvattaja näyttää lapselle välittämistä jokaisessa arjen tilanteessa. (Karila, 2013, ss. 34–36)

Ulkopedagogiikalla tarkoitetaan pihalla tapahtuvaa ohjattua ja tavoitteellista toimintaa. Sen toteuttaminen vaatii vahvaa toimijuutta varhaiskasvattajilta ja on lähtöisin heistä itsestään. Ulkona tapahtuvan pedagogisen toiminnan tavoitteena voi olla esimerkiksi ohjatun sekä vapaan ulko- ja sisätoiminnan saaminen tasapainoiseksi osaksi arkea. Ulkotila pitäisi nähdä mahdollisuutena oppimisessa. (Liiku, n.d.)

Piha-alue on osa varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä. Päiväkodin pihan lisäksi ohjattua toimintaa voidaan järjestää lähiympäristön luonnossa. Ulkoillessa lapset ovat virittyneitä ja aistivat tarkemmin ympäristöään. Oppimismotivaatio ja keskittymiskyky paranevat lapsilla luonnossa. Havainnointikyky, muisti ja nimeäminen kehittyvät ja kyky hahmottaa syy-seuraussuhteita sekä kriittisen ajattelun taidot vahvistuvat. Ulkoilu mahdollistaa erilaisia kokemuksia kuin sisätilat. (Sarén, 2019, s. 97)

2.3 Oppimisympäristö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, s.32) mukaan oppimisympäristö käsittää tilojen ja paikkojen lisäksi lasten kehitystä tukevat käytännöt ja tarvikkeet.

Oppimisympäristöt suunnitellaan tukemaan lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä. Lapset tulee ottaa mukaan niiden suunnitteluun ja toteutukseen ikätason mukaisesti. He tarvitsevat virikkeellisen ympäristön, jossa on tilaa omille ajatuksille, oivalluksille ja oppimiselle (Hakamo, 2011, s. 9).

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö kehittyy ja muovautuu jatkuvasti. Siihen vaikuttavat päivittäiset toiminnot sekä yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät. Oppimisympäristön suunnitteluun ja muokkaamiseen osallistuvat niin varhaiskasvatuksen työntekijät, lapset sekä mahdolliset ulkopuoliset toimijat. Päiväkodin tilat lasten ja aikuisten silmin ovat hyvin erilaiset, jonka vuoksi jokainen tulkitsee ympäristöt omalla tavallaan. Tiloilla voi olla useita eri käyttötarkoituksia ja niissä on usein omat säännöt ja toimintatavat, joita tietyissä tilanteissa noudatetaan. (Karila, 2013, ss. 71–73)

2.1 Oppimisen alueet

Pullin (2017, s.14) mukaan oppimisen alueet kertovat, kuinka varhaiskasvatuksessa toimitaan ja mitä siellä tehdään. Kasvattajien ei kuitenkaan tulisi miettiä, mitä tänään tehtäisiin vaan sitä, miksi jotain asiaa tehdään ja miten se liittyy esimerkiksi laaja-alaiseen osaamiseen. Varhaiskasvatuksen tulee tarjota lapsille monipuolista, eheytettyä ja pedagogista toimintaa, jonka suunnittelua eri oppimisen alueet ohjaavat. Niitä apuna käyttäen voidaan varmistaa toiminnan moniulotteisuus ja pedagogisuus.

Oppimisen alueita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn.

Varhaiskasvatuksen toiminnassa oppimisen alueita yhdistellään luontevasti, soveltaen toiminnan suunnittelun keskiössä olevien lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaan. Toiminnan suunnittelun tapahtuessa oppimisen alueiden mukaisesti voidaan lapsille taata laaja-alaista tutustumista eri asioihin ja ilmiöihin. (OPH, 2018, s. 40) Laaja-alaisen osaamisen avulla pystytään toimimaan, oppimaan ja ajattelemaan maailmassa, joka on moninainen sekä teknistyvä. Se kehittyy, kun yhdistellään lasten mielenkiinnonkohteita ja vahvuuksia. (Pulli, 2017, s. 14)

Opinnäytetyössä päädyttiin keskittymään kielten rikkaaseen maailmaan, koska aiempiin tutkimuksiin tutustuessa huomattiin, ettei aiheesta löydy leikkivinkkioppaita. Kielen kehittymisellä on suuri osuus varhaiskasvatuksen arjessa. Vaikka sitä tapahtuu kaikissa tilanteissa, tulee siihen kiinnittää huomiota, jotta kaikki sen osa-alueet toteutuvat. Opinnäytetyön lopputuotoksena koostettu opas tarjoaa mahdollisuuden kielten rikkaan maailman osa-alueiden tunnistamiseen.

2.2 Kielten rikas maailma

Lapsen kielellisen identiteetin, kielellisten valmiuksien ja taitojen vahvistaminen on yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä. Lapsen uteliaisuutta teksteihin, kulttuureihin ja eri kieliin vahvistetaan. Tukemalla lapsen kielellistä kehitystä tuetaan samalla hänen monilukutaitonsa kehittymistä. Sitä tukeessa puheen rinnalla hyödynnetään auditiivisia, visuaalisia ja

audiovisuaalisia tekstejä ja viestejä. Kielellisten taitojen avulla lapselle mahdollistuu kokemus osallisuuteen, vaikuttamiseen ja aktiiviseen toimijuuteen. (OPH, 2018, ss. 40, 42)

Fonologisen kielenoppimisen teorian mukaan äänteiden tuottaminen ja äänellinen kehitys tapahtuvat yhdessä. Hyvä kuuntelutaito luo perustan lapsen lukutaidon kehittymiselle. Kuuntelutaidon lisäksi lapsen kielellistä kehittymistä edistää puhumisen taito. Riittävä, asioiden nimeäminen ja kuvien saduttaminen auttavat puheentuottamista harjoiteltaessa. Aikuisella on mahdollisuus vaikuttaa lapsen sanavarannon kartuttamisessa ja uusien sanojen tutuksi tekemisessä. Aikuinen toimii innostajana, mahdollistajana, mallinantajana sekä sanavarannon karttujana lapsen kielitaidon kehittämisessä. (Hakamo, 2011, ss. 8–9) Kielen kehitykseen tarvitaan kuulohavaintojen lisäksi vuorovaikutusta niin ympäristön kuin ihmisten kanssa. Syntymästään lähtien lapsella on valmius huomata kielellisiä ärsykeitä ja samalla reagoida niihin. Kielellinen kehitys tapahtuu yhdessä esimerkiksi motoriikan, leikkitaitojen ja muistin kehityksen kanssa. (Saarinen, 2014, s. 19)

2.2.1 Vuorovaikutustaidot

Kielen avulla lapsi voi toimia vuorovaikutustilanteissa muiden kanssa, ilmaista itseään ja hankkia tietoa. Kieli toimii lapsille sekä oppimisen välineenä, että sen kohteena. Varhaiskasvatuksessa lasten kielellistä kehitystä tukevat monipuolinen kieliympäristö ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää, koska perheiden kotikielenä voi toimia muu kuin suomen kieli. Yhteistyö tukee lapsen kielellisen identiteetin kasvua. (OPH, 2018, s.41)

Lapsen vuorovaikutustaitojen kehittämisessä on tärkeää, että lapsi saa kokemuksia kuulluksi tulemisesta sekä siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan. Reagointi myös non-verbaaleihin viesteihin on merkityksellistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lasta erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin esimerkiksi muiden lasten ja aikuisten kanssa. Vuorovaikutustilanteet auttavat lasta myös ymmärtämään ja käyttämään puhuttua kieltä. (OPH, 2018, s.42)

Puhumisen oppiminen vaikuttaa suoraan lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Kieltä käytetään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kuten tervehtimisessä, kiittämisessä ja anteeksi pyytämisessä. Kielen avulla voidaan osoittaa välittämistä, mutta myös haavoittaa toista. On siis tärkeää ymmärtää kielen ja puheen vaikutus eri vuorovaikutustilanteissa. Jopa varhaisimmat lapsen kokemat vuorovaikutustilanteet vaikuttavat hänen sosiaalisiin taitoihinsa sekä sosiaalisemotionaaliseen kehitykseensä. (Hakamo, 2011, s. 12)

2.2.2 Kielen ymmärtämisen ja puheentuottamisen taito

Runsaalla mallintamisella kasvattaja tukee lasten kielen ymmärtämisen taitoja. Lapsen sanavarantoa voidaan kehittää ja rikastuttaa sanoittamalla toimintaa ja keskustelemalla lapsen kanssa. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi kuvailevaa kieltä, esineitä, kuvia ja tukiviittomia. (OPH, 2018, s. 41) Arjessa voidaan keskustella kirjojen hahmoista tai kuvista, leikkiä etsintäleikkejä, opetella paikan käsitteitä ja harjoitella kertomaan kuvasarjoista (Varhaista Aikaa, 2017).

Varhaiskasvatuksessa tulee ohjata ja seurata lasten puheentuottamista ja sen kehittymistä. Kasvattajien tehtävänä on rohkaista lapsia puhumaan erilaisissa tilanteissa, jolloin puheen tuottaminen ja ymmärtäminen kehittyvät. Vähitellen huomioita aletaan kiinnittämään äänenpainoihin ja sävyihin. (OPH, 2018, s. 42) Puheen tuottamista voidaan harjoitella erilaisilla suujumppaharjoituksilla, esityksillä, äännemuistipeleillä, äänen painoa ja sävyjä muuttelemalla sekä saduttamalla (Varhaista Aikaa, 2017).

2.2.3 Kielenkäyttötaito, kielellinen muisti ja sanavaranto

Opetushallituksen (2018, s. 42) mukaan varhaiskasvatuksessa pyritään vahvistamaan tilannetietoista kielen käyttöä. Sitä voidaan kehittää harjoittelemalla esimerkiksi puheen vuorottelua, selittämistä ja kertomista. Huumorin käyttö, eläytyminen sekä hyvien tapojen harjoittelu vahvistavat tilannetietoisien kielen käyttämistä. Tutustumalla erilasiin teksteihin autetaan lasta havaitsemaan kirjoitetun ja puhutun kielen erot. Yleisesti kielen käyttötaitoja opitaan vuorovaikutustilanteissa. (Karhunen & Mattila, 2019, s.16)

Lapsen sanavaranto sekä kielitietoisuus kehittyy, kun kielen kanssa toimitaan ohjatusti ja suunnitelmallisesti (Nurmilaakso & Välimäki, 2011, s. 23). Lasten sanavarantoa ja kielellistä kehittymistä voidaan tukea myös kielellä leikkittelyllä ja kuvaavien sanojen käyttämisellä (OPH, 2018, s.42). Nurmilaakson ja Välimäen (2011, s. 33) mukaan sanavarantoa tukevat myös erilaiset ympäristön virikkeet, harrastukset, lukeminen sekä kielellisten mallien monipuolisuus. Kielellinen ilmaisu vahvistuu sitä mukaan, kun kielellinen muisti ja sanavaranto kasvaa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävä on tukea kehitystä tietoisesti. Lorut ja laululeikit tukevat kielellisen muistin kehitystä. (OPH, 2018, s.42) Niissä olevat liikkeet, rytmit ja toistot helpottavat mieleen jäämistä (Dimitrow & Pyökkimies, 2019, s.16).

2.2.4 Kielitietoisuuden kehittyminen

Kielitietoisuuden kehittymistä tukee lähiympäristössä olevien eri kielten havainnointi. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta kieltä kohtaan. Lapsen ikätason mukaisesti kiinnostusta herätellään myös kirjoittamiseen ja lukemiseen. Kieltä havainnoimalla ja tutkimalla voidaan auttaa lasta huomaamaan kielen rakenteita ja muotoja, kuten tavuja, äänteitä ja sanoja. (OPH, 2018, s.42)

Kielitietoisuus tarkoittaa kielen tutkimista ja havainnointia. Se on kykyä vaihtaa näkökulmaa. Tällöin lapsi oppii käsittelemään kielen muotoja ja rakenteita. Kielitietoisuuden avulla lapsi oppii esimerkiksi tunnistamaan eri äänteitä pilkkoessaan sanoja osiin, ymmärtämään kielen sääntöjä ja sanojen merkityksiä, korjaamaan sanoja lauseen vaatimalla tavalla sekä käyttämään kieltä tarkoituksenmukaisesti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. (Hakamo, 2011, ss. 54–55) Elina Pullin (2004, s.25) mukaan Hakkarainen (2004) korostaa, että tietoisuus sanojen sisäisistä rakenteista on merkityksellistä lukemaan oppimisen kannalta. Tämän takia onkin tärkeää korostaa, että puhuttu kieli koostuu erilaisista äänteistä.

Varhaiskasvatuksessa tulee huomioida lasten eriaikainen kehittyminen. Lasten kielellistä kehitystä voidaan tukea yksilöllisesti kasvattajien tekemien havaintojen avulla.

Kielitietoisuutta kehittäviä tehtäviä valittaessa tulee pohtia tehtävien oikea-aikaisuutta. Varhaiskasvatuksen arjessa on mahdollista kehittää kielitietoisuutta useiden erilaisten toimien avulla. Päivittäinen satujen lukeminen ja kuvista saduttaminen on hyvä keino

varhaiskasvatuksessa lisätä lapsen kielitietoisuutta. Satujen avulla lapsen kuullun ymmärtäminen kehittyy ja sanavaranto kasvaa. Lukiessaan kasvattaja voi sormellaan näyttää kirjasta oikeaa lukusuuntaa. Satuja lukiessa voidaan myös esittää kysymyksiä ja antaa lapsille vastauksia heitä askarruttaviin asioihin. (Hakamo, 2011, ss. 60–61)

3 Aiemmat tutkimukset

Opinnäytetyön luotettavuuden todistamiseksi valikoitui kaksi opinnäytetyötä ja yksi pro gradu -tutkimus, joissa on yhtäläisyyksiä tämän opinnäytetyön kanssa. Valitut tutkimukset on tehty vuosina 2020–2021, joten ne ovat ajankohtaisia. Niissä käsitellään ulkopedagogiikan toteutumista, kehittämistä ja siihen suhtautumista.

Julia Michelle Pyykkö ja Veera Suvi Julia Laakkonen (2020) selvittivät opinnäytetyössään *Leikitääkö ulkona vapaasti vai tavoitteellisesti?: selvitys ulkopedagogiikasta Taipalsaaren varhaiskasvatuksessa*, miten varhaiskasvattajat näkevät ja suhtautuvat ulkopedagogiikkaan sekä tarkastellaan, miten se näkyy Taipalsaaren yhdistyneiden päiväkotien arjessa. Saatujen vastausten myötä tuli kehittämisehdotuksia jatkotyöstämistä ajatellen. Tutkimus toteutettiin Webropol-verkkokyselyllä, jossa oli monivalintakysymys sekä kuusi avointa kysymystä. Tutkimuksista selvisi, että kokopäivä pedagogisessa arjessa ulkopedagogiikalla on suuri merkitys. Osa vastanneista koki, että ulkopedagogiikassa on vielä kehittämistä.

Linda Purhosen (2020) pro gradu -tutkielmassa *Ulkoilu tuo sellaisen vahvan tunnekokemuksen* käsitellään varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä ulkona toimimisesta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös, kuinka Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 oppimisenalueiden ja oppimiskokonaisuuksien tavoitteita voidaan toteuttaa ulkona. Pro gradun tavoitteena oli tuoda tietoisuuteen ulkotoiminnan pedagogisuutta ja kuvata tapoja pedagogisen toiminnan toteuttamiseen ulkona. Tutkimus oli osa Ilo kasvaa ulkona -hanketta. Aineisto hankittiin haastattelemalla. Haastattelusta ilmeni lapsen asema ja ulkotilan merkitys heidän kokonaisvaltaisessa oppimisessaan sekä kasvattajien oma asenne ulkoilua kohtaan. Vastauksista kävi myös ilmi, että asiakirjoissa olevat säädökset voidaan toteuttaa ulkona. Purhosen saamat tulokset olivat yhteydessä

aiempiin tutkimuksiin ulkotilojen positiivisista vaikutuksista. Vastauksissa esiintyi myös kehityskohteita ja tukemisen tarpeita, joita ulkotoimintaan koettiin vielä tarvittavan.

Kirsi Ruotsalan (2021) opinnäytetyössä *Ulkopedagogiikka Kauhavan varhaiskasvatuksessa* tarkoituksena on selvittää, ulkopedagogiikan toteutumista ja kehittämistarpeita.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja sen tuotos oli materiaalipaketti Retkirepun muodossa.

Siinä oli huomioitu jokainen vuodenaika. Alkukartoituksen avulla Ruotsala sai 22 vastausta, jotka hän analysoi teemoittelemalla. Opinnäytetyön tuotos koettiin monipuoliseksi, hyödylliseksi ja sovellettavaksi eri ikäryhmille.

4 Toiminnallinen opinnäytetyö

Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun opinnäytetyöoppaan (Hamk, 2020) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä on aina selkeä tavoite ja tehtävä. Se on ajankohtainen, innovatiivinen ja työelämää hyödyttävä. Työn on oltava toteuttamiskelpoinen ja siinä on oltava selkeä rajaus. Tietoperusta on määriteltyä, selkeää ja sen on tuettava toiminnallisen opinnäytetyön tehtävää.

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksen on tuottaa ammatilliselle kentälle jotain konkreettista kuten ohjeita, oppaita tai toimintaa. Pelkästään tällainen edellä mainittu tuotos ei yksinään riitä opinnäytetyöksi. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja siihen kuuluva raportointi. Raportissa tuotokseen valittu sisältö perustellaan alan teorialla. (Vilka & Airaksinen, 2003, ss. 9, 41–42) Tämän opinnäytetyön toiminnallisena osuutena oli tehdä kielen kehitystä tukeva opas varhaiskasvatuksen ulkoiluun piha-alueella, jossa kiinnitettiin huomiota pedagogisesti suunniteltuihin ulkoiluhetkiin. Samalla helpottaa varhaiskasvatuksen henkilöstön toiminnan suunnittelua ja varmistaa kielten rikkaan maailman osa-alueiden toteutuminen päiväkodin arjessa.

4.1 Tutkimuskysymys ja opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi muodostui, miten varhaiskasvatuksen opettajat toteuttavat kielten rikasta maailmaa päiväkodin pihan pedagogisessa toiminnassa. Halusimme selvittää opinnäytetyössä, millaisia ohjattuja pedagogisia toimintoja varhaiskasvatuksessa ulkoillessa toteutetaan tukien lapsen kielellistä kehittymistä kielen rikkaan maailman osa-alueiden mukaisesti. Huomio suunnattiin piha-alueilla toteutuvaan pedagogisesti suunniteltuun ja ohjattuun toimintaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada kerättyä tietoa päiväkodin pihassa tapahtuvista pedagogisesti suunnitelluista toimintahetkistä, jotka ovat suunniteltu kielten rikkaan maailman mukaan. Tarkoituksena oli koostaa kerättyä aineistoa hyödyntäen leikkivinkkiopas, johon hankittiin leikkejä muista lähteistä. Oppaan leikit keskittyvät pääsääntöisesti kielten rikkaaseen maailmaan, mutta ne luonnollisesti yhdistyvät myös muihin oppimisen alueisiin. Erilaisissa liikuntaleikeissä voi olla piirteitä kasvan, liikun ja kehityn -osa-alueen lisäksi ilmaisun monista muodoista sekä kielten rikkaasta maailmasta.

Tarkoituksena oli tehdä varhaiskasvatuksen työntekijöille työkalu, jonka avulla lapsen kielen kehitystä voidaan tukea päiväkodin piha-alueilla. Oppaan avulla voidaan suunnata huomioita helpommin lapsen kielelliseen kehitykseen sekä vuorovaikutustaitojen harjoitteluun. Tarkoituksena on monipuolistaa lapsille tarjottavaa ulkotoimintaa. Kasvattajille jätettiin oppaaseen tilaa myös omille huomioille esimerkiksi leikkien toimivuudesta omassa ryhmässä.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisen eli kvalitatiivisena tutkimuksen, jossa pyritään selvittämään ihmisten subjektiivisia kokemuksia sekä näkemyksiä. Laadullisessa tutkimuksessa perehdytään teorian, kokemuksen sekä käytännön yhteyteen. (Puusa & Juuti, 2020, s. 59) Opinnäytetyön avuksi on kerätty varhaiskasvatuksen opettajien käyttämiä pedagogisia leikkejä ja toimintoja, joita tuetaan opinnäytetyön teoriaosuudella.

Laadullinen tutkimus toteutettiin sille luonnollisissa olosuhteissa ja siinä on olennaista tutkimukseen osallistuvien henkilöiden näkökulmat ja käytännöt (Puusa & Juuti, 2020, s. 76). Koostettu opas vietiin yhteistyöpäiväkodille, missä varhaiskasvattajat saivat antaa siitä palautetta anonyymisti. Vastausten perusteella on arvioitu oppaan tarpeellisuus ja käytännöllisyys.

4.2.1 Aineiston hankinta Webropol-kyselyllä

Aineisto hankittiin Webropol-verkkokyselyllä. Hyvin suunnitelluilla kysymyksillä pyrittiin varmistamaan mahdollisimman kattava vastausprosentti (Hirsjärvi ym., 2009, ss. 197–198). Kysely toteutettiin puolistrukturoiduin kysymyksin, joissa kaikki vastaajat vastaavat samoihin kysymyksiin omin sanoin. Puolistrukturoiduilla kysymyksillä on mahdollista saada vastaukseen sellaisia asioita, joita kysymyksiä laadittaessa ei osattu ottaa huomioon. (Puusa & Juuti, 2020, ss. 111–112) Kysymyksiä pohdittiin yhdessä opinnäytetyötä ohjaavan opettajan kanssa. Kyselyn linkki lähetettiin päiväkodin esihenkilölle, joka välitti sen kymmenelle vastaajalle. Vastaajiksi valikoituivat varhaiskasvatuksen opettajat, jotka ovat vastuussa ryhmänsä pedagogisesta toiminnasta. Verkkokyselyssä vastaajat voivat valita itselleen sopivan ajan sekä määritellä vastauksiin käytetyn ajan. Aikaa kyselyn täyttämiseen annettiin kaksi viikkoa, jonka aikana vastauksia saatiin kuusi kappaletta.

Vastaajilta kysyttiin, millaista ohjattua toimintaa tai leikkejä olet järjestänyt päiväkodin pihassa hyödyntäen kielten rikasta maailmaa ja koetko jonkin kielten rikkaan maailman osan alueen hankalaksi toteuttaa päiväkodin pihassa? Ensimmäisen kysymyksen jälkeen vastaajia pyydettiin lyhyesti perustelemaan, miten heidän mainitsemansa leikit ja toiminnot tukevat kielten rikasta maailmaa. Lopuksi vastaajia pyydettiin esittämään toiveita, millaisiin asioihin he haluaisivat saada vinkkejä tulevasta oppaasta. Kysymykset pyrittiin laatimaan mahdollisimman selkeiksi ja spesifeiksi, jolloin välttyttiin vastausten tulkinnanvaraisuudelta. Niillä hankittiin tietoa päiväkodissa jo käytössä olevista pedagogisista ulkoleikeistä ja toiminnoista, jotka tukevat lapsen kielellistä kehitystä. Kysymykset olivat puolistrukturoituja, jotta vastaajat pystyivät kertomaan asiat omin sanoin pysyen kuitenkin kysymysten laatimissa rajoissa.

4.2.2 Aineiston analyysi

Aineisto analysoitiin luokittelemalla ja vastauksista saadut leikit jaoteltiin kielten rikkaan maailman eri osa-alueiden mukaisesti. Kanasen (2017, s. 146) mukaan luokittelu on samaa tarkoittavien käsitteiden ja asioiden yhdistelemistä. Sen avulla samankaltaiset tulokset voidaan yhdistää yhden käsitteen alle tai vaihtoehtoisesti eri käsitteet voidaan luokitella yhden käsitteen alle. Tämän ansiosta muodostuu looginen kokonaisuus. Luokittelun avulla voidaan luoda jäsennyksiä ja ryhmittelyä, joista ilmenee kohdejoukon olemus ja koostumus (Jyväskylän yliopisto, 2015).

Vastauksista koostettiin taulukko, johon samantyylliset leikit lajiteltiin kategorioittain, esimerkiksi juoksuleikkeihin ja sääntöleikkeihin (Taulukko 1). Aineistoa analysoidessa pyrittiin miettimään, mihin kielen rikkaan maailman osa-alueeseen leikit ensisijaisesti kuuluvat. Aineiston luokittelussa käytettiin apuna Varhaista Aikaa - Varhaiskasvatuksen Aikaa -blogissa (Varhaista Aikaa - Varhaiskasvatuksen Aikaa, n.d.) olevaa taulukkoa. Taulukkoa käytettiin apuna sen selkeyden vuoksi ja sen avulla saadut vastaukset oli helppo jaotella.

Varhaista Aikaa - Varhaiskasvatuksen Aikaa-blogin lisäksi hyödynsimme luokittelussa myös varhaiskasvatuksen perusteita. Varhaiskasvatus suunnitelmassa (2018, s.14) kerrotaan, että kielen ymmärtämisen taitoja tukee esimerkiksi sanallistaminen ja tarvittaessa erilaisten tukikuvien käyttäminen. Lorujen, lukeminen sekä asioiden nimeäminen laajentavat lasten kielellistä muistia ja sanavarantoa. Kielen käyttötaitoja kehittävät selittäminen, kertominen ja eläytyminen. (OPH, 2018, s. 42) Edellä mainitut kohdat tukevat tekemäämme luokittelua.

Taulukosta voidaan päätellä, että leikit kuuluvat useampaan kielten rikkaan maailman osa-alueeseen (Taulukko 1). Tällä hetkellä yhteistyöpäiväkodissa toteutuvat hyvin vuorovaikutustaidot ja kielen ymmärtämisen taidot, kohtalaisesti puheen tuottamisen taidot sekä kielellinen muisti ja sanavaranto. Aineiston mukaan heikommin toteutuvia osa-alueita ovat kielen käyttötaidot sekä kielitietoisuuden kehittyminen. Muita leikkejä useammin vastauksissa mainittiin erilaiset etsimis- ja tutkimisleikit sekä sääntöleikit. Aineistosta

voidaan myös päätellä että, päiväkodissa on käytössä monenlaisia tukitoimia kielen kehittämiseksi.

Erilaiset juoksuleikit ja pallopelit, kuten leikit yleensäkin, kehittävät lasten vuorovaikutustaitoja. Niissä sivutaan myös kielen käyttämisen ja ymmärtämisen taitoja, esimerkiksi hipassa kiinniottotilanteessa toinen sanoo ”Jäit kiinni” ja toinen ymmärtää, että nyt on hänen vuoronsa ottaa muita kiinni. Sääntöleikeissä harjoitellaan vuorovaikutustaitojen lisäksi kielen ymmärtämisen, puheen tuottamisen ja kielen käyttötaitoja. Leikeissä tapahtuu usein sanojen tai lauseiden toistoa, jolloin sanavaranto kasvaa ja opitaan käyttämään sanoja oikeissa tilanteissa. Asioiden, kuvien ja leikkien sanoittaminen kehittää kaikkia kielten rikkaan maailman osa-alueita. Etsimis- ja tutkimisleikit kartuttavat sanavarantoa, riippuen tekemisen kohteesta. Usein tutkiminen aiheuttaa keskustelua ja kysymyksiä, samalla kielen ymmärtäminen kehittyy.

Kirjojen lukeminen kehittää vuorovaikutustaitoja ja kasvattaa sanavarantoa, sormella lukusuunnan näyttäminen ja kuvakirjoista leikkilukeminen lisäävät kielitietoisuutta. Kirjan kuvista ja hahmoista esitetyt kysymykset lisäävät kielen ymmärrystä. Lorut ja laulut edistävät puheen tuottamista erilaisine tavuineen ja rytmeineen. Näidenkin avulla sanavaranto kasvaa ja toistojen avulla kielellinen muisti kehittyy. Laululeikit ohjeineen lisäävät kielen ymmärrystä. Päiväkodissa on käytössä monia tukitoimia, jotka kehittävät vuorovaikutustaitoja ja kielellistä ymmärrystä. Suujumppa auttaa puheen tuottamisen taitoja harjoiteltaessa. Kuvatuki, kuvakommunikaatiotaulu ja tukiviittomat helpottavat kielen ymmärtämistä. Aineistosta selvisi, että päiväkodissa on ollut käytössä JekkuJänön lorumateriaali, jonka avulla on harjoiteltu vuorovaikutustaitoja, puheen tuottamista ja ymmärtämistä sekä kartutettu sanavarantoa materiaalipaketin ohjeiden avulla.

Taulukko 1: Leikkien luokittelu.

	Vuorovaikutus- taidot	Kielen ymmärtämisen taidot	Puheen tuottamisen taidot	Kielen käyttötaidot	Kielellinen muisti ja sanavaranto	Kielitietoi- suuden kehittyminen
Juoksuleikit						
Hipat	😊	😊		😊		
Juoksuleikit	😊	😊		😊		
Pallopelit						
Polttopallo	😊	😊				
Sääntöleikit						
Kuka pelkää mustekalaa?	😊	😊				
Värileikki	😊	😊	😊		😊	
Paljonko kello on Herra Susi?	😊	😊	😊	😊		
Sanoittaminen						
Sanoittaminen/ asioiden nimeäminen leikin ohessa	😊	😊	😊	😊	😊	
Etsimisleikit/ tutkimisleikit						
Lelujen etsiminen annettujen ohjeiden perusteella	😊	😊			😊	
Risujen etsiminen ja vertailu	😊		😊	😊	😊	
Ympäristön ja ötököiden tutkiminen	😊	😊		😊	😊	
Lukeminen ja loruttelu						
Kirjojen lukeminen	😊	😊			😊	😊
Lorut	😊		😊		😊	
Laulaminen						
Laulaminen	😊		😊		😊	
Laululeikit	😊	😊	😊		😊	
Toimintatavat						
Selkeä puhe	😊	😊			😊	
Rikas kielenkäyttö	😊				😊	
Tukitoimet						
Suujumppa	😊		😊			
Tukiviittomat	😊	😊		😊		
Kuvatuki	😊	😊				
Kuvakommunikaatio- taulu	😊	😊				
Valmiit materiaalit						
JekkuJänön lorumateriaali	😊	😊	😊		😊	

Aineistoa analysoidessa koostettiin taulukko myös vastaajien toiveista (Taulukko 2). Vinkkejä toivottiin pääasiassa kielellisen muistin ja sanavarannon kartuttamiseen sekä kielen käyttötaitojen harjoitteluun. Toiveista kaksi, kielen oppimista tukevat leikit ja vinkit 5–6-vuotiaille, liittyivät kaikkiin osa-alueisiin.

Taulukko 2: Toiveet oppaseen.

	Vuorovaikutus- taidot	Kielen ymmärtämisen taidot	Puheen tuottamisen taidot	Kielen käyttötaidot	Kielellinen muisti ja sanavaranto	Kielitietoisuuden kehittyminen
Sanavarantoa hauskasti kartuttavia leikkejä					☺	
Sanavarannon rikastaminen talviaikaan					☺	
Kielen oppimista tukevia leikkejä (S2)	☺	☺	☺	☺	☺	☺
Vinkkejä 5–6- vuotiaille	☺	☺	☺	☺	☺	☺
Kielen käyttötaidot				☺		

4.2.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen arviointimittareina käytetään yleensä reliabiliteettia ja validiteettia. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä ja validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tutkitaan oikeita asioita. (Kananen, 2017, s.175) Opinnäytetyön luotettavuutta pohdimme jo sen suunnitelmavaiheessa. Suunnitelma vaiheessa teimme aineistonhallintasuunnitelman (liite 1). Läpi koko opinnäytetyöprosessin mietimme kriittisesti omaa työtämme ja siinä käyttämiä lähteitämme. Käsittelimme kaikkea saamaa aineistoamme anonymisti ja huolellisesti. Opinnäytetyön aihetta valitessamme tutustuimme aikaisempiin tutkimuksiin, jotka tukivat myös saamiamme tuloksia. Aikaisemmat tutkimukset ovat tärkeässä asemassa, sillä niiden avulla tutkijat esimerkiksi miettivät tutkimusongelmaa ja tietoaineistoa (Kniivilä ym., 2017, s. 197). Opinnäytetyössä käytetty teoria on perusteltua ja tukee tutkimustamme.

Tutkimuksessa on käytettävä hyvää tieteellistä kieltä. Se tarkoittaa sitä, että kirjoittaja käyttää kirjakieltä ja teksti on sujuvaa. Teksti on kokonaisuudessaan selkeää, havainnollistavaa, yksiselitteistä ja virheetöntä. (Kniivilä ym., 2017, ss.197–198) Kiinnitimme huomiota, että tekstimme on mahdollisimman virheetöntä, koska sillä on vaikutusta

luotettavuuteen. Pyrimme kuitenkin olemaan ymmärrettäviä, vaikka tutkimuksessamme on käytetty alamme ammattisanastoa.

Opinnäytetyössä lähteet on merkitty mahdollisimman tarkasti ja huolellisesti, hyvän tieteellisen käytännön toteutumiseksi (Vilka, 2021, s. 47). Lähteiden valintaan suhtauduttiin kriittisesti opinnäytetyön luotettavuuden säilyttämiseksi. Käyttäessämme lähteenä Varhaista Aikaa - Varhaiskasvatuksen Aikaa -blogia, halusimme varmistaa lähteen luotettavuuden, koska blogin tekijää ei ollut selkeästi ilmaistu. Lähetimme blogin pitäjälle sähköpostia ja kysyimme, kuka sitä pitää ja mistä tietoa on taulukkoon löydetty. Blogia pitää tiimi, joka koostuu varhaiskasvatuksen ammattilaisista. Vastauksesta selvisi henkilön nimi, joka kyseisen taulukon oli blogipostaukseen tehnyt. Taulukko oli tehty varhaiskasvatuksen perusteiden pohjalta. Saamiemme tietojen perusteella pystyimme pitämään lähdeä luotettavana.

Opinnäytetyön teon aikana toinen tekijöistä aloitti työt yhteistyöpäiväkodissa. Hänen oli näin helpompi ohjeistaa kootun oppaan käyttöönottoa. Samalla hän pääsi itse testaamaan tuotosta käytännössä ja kertomaan omat mielipiteensä sen toimivuudesta. Pohdimme, onko hänen työllistymisellään kyseiseen yksikköön vaikutusta opinnäytetyömme eettisyyteen. Työllistyminen tapahtui, kuitenkin aineiston keruun jälkeen ja oppaan valmistumisen aikoihin. Hänellä ei ole siis ollut mahdollisuutta vaikuttaa kyselyyn osallistujien vastauksiin. Koska kysely on anonyymi, hänellä ei myöskään ole tietoa siitä, kenen vastaus oli mikäkin ja kuka kyselyyn keväällä 2021 vastasi. Tällöin aineistonhallintasuunnitelmassa luvattu anonymiteetti säilyi.

5 Leikkivinkkiopas kielen kehityksen tukemiseen

Halusimme tehdä oppaastamme käytännönläheisen ja selkeän. Sellaisen, jota voi lukea e-kirjamaisesti, mutta myös paperisena versiona. Tämän takia se päädyttiin toteuttamaan Papurin verkkokirjatyökalun avulla. Kyselyyn osallistuneet kaipasivat vinkkejä tietyn ikäisille lapsiryhmille, joten päädyimme jaottelemaan oppaan kolmeen ikäperusteiseen kategoriaan. Oppaan leikkivinkit ovat jaoteltu kaikille sopiviksi, alle 3-vuotiaille sekä 3–6-vuotiaille sopiviksi. On kuitenkin tärkeä muistaa, että kaikkia oppaan leikkejä voi hyödyntää kaiken

ikäisillä lapsilla ja niitä voi soveltaa tarvittaessa. Jotkin alle kolmivuotiaille suunnatut leikit voivat hyvin toimia esimerkiksi suomi toisena kielenä lapsille suomen kielen harjoittelussa.

Oppaan nimeksi valikoitui I-han pi-hal-la –leikkivinkkejä varhaiskasvatuksen kielellistä kehitystä tukevaan ulkotoimintaan. Opas jaoteltiin kielen rikkaan maailman osa-alueiden mukaisesti. Oppaasta pyrittiin tekemään visuaalisesti houkutteleva ja mukaansatempaava käyttämällä värejä ja erilaisia kuvia. Oppaaseen pyrittiin keksimään mahdollisesti uusia leikkejä vanhojen tutumpien leikkien rinnalle.

5.1 I-han pi-hal-la –leikkivinkkiopas

Oppaassa on sisällysluettelo, jossa sivut on numeroitu selkeyden vuoksi. Alussa on johdantoteksti, jossa olemme perustelleet syyt oppaan jaottelulle iän mukaisesti. Syynä siihen on esimerkiksi se, että päiväkodin pienimmät lapset vasta opettelevat puhumaan ja osaavat puolitoistavuotiaana noin 10–60 sanaa. 2-vuotiaana merkityksellisiä sanoja osataan tuottaa noin 250, kun taas vanhimmat puhuvat jo kokonaisilla lauseilla ja osaavat keskimäärin noin 14 000 sanaa. (Aivoliitto, n.d.)

Tämän jälkeen opas jatkuu niin, että jokaisen osa-alueen alussa on lyhyesti teoriaa kyseisestä osa-alueesta, jonka jälkeen tulee kaikille sopivat leikit, alle 3-vuotiaille sopivat sekä 3–6-vuotiaille sopivat leikit. Sivun oikeassa ylä laidassa lukee aina osa-alueen nimi ja mille kohderyhmälle leikit on suunnattu. Jokaisen osion jälkeen löytyy sivu omille muistiinpanoille. Tämä helpottaa esimerkiksi havainnoimista. Oppaan loppuun kokosimme listan käytetyistä lähteistä sekä toiminnoissa tarvittavia itse tehtyjä materiaaleja.

Oppaaseen valittiin monipuolisesti erilaisia leikkejä. Useimmat sopivat moneen osa-alueeseen, jonka takia käytimme apuna Varhaista Aikaa - Varhaiskasvatuksen Aikaa -blogia. Blogissa oli selkeästi jaoteltu, millaisia leikkejä osa-alueisiin kuuluu. Olimme jo tulosten analyysivaiheessa tarkistaneet kyseisen lähteen luotettavuuden, joten käytimme sitä apuna myös tässä. Valitut leikit tukevat monipuolisesti lasten kielellistä kehitystä.

Vuorovaikutustaitoja sekä kielenymmärtämisen taitoja on helppoa harjoitella liikuntatuokion ja liikuntahetkien aikana. Lapsi voi tehdä omalla kehollaan liikkeen ja sanallistaa sen

esimerkiksi kehotaidetta leikissä. Kielen käyttötaitoja ja puheen tuottamisen taitoja voi seurata siten, kuinka lapsi selittää säännöt kaverille, kuinka lapsi kertoo tuntemuksistaan tai jaksaaako lapsi odottaa omaa vuoroaan aikuisen puhuessa toiselle lapselle. Ulottuvuuksia voidaan lisätä rikkaalla kielenkäytöllä, monipuolisella ilmaisulla, huumorilla ja tarinoilla. Monikielisten lasten kohdalla on huomioitava erityisen hyvin liikunnan ohjaamiseen liittyvää sanastoa kielitietoisuuden, sanavarannon laajenemisen ja kielellisen muistin kehittymisen näkökulmista. (Pulli, 2017, s. 15)

5.2 Tilaajan palaute

Oppaan ollessa lähes valmis vietiin se yhteistyöpäiväkotiin kommentoitavaksi. Kommentointi tapahtui anonymisti ja vapaaehtoisesti. Vaikka kysely tehtiin varhaiskasvatuksen opettajille, valmista opasta sai kommentoida kaikki kyseisen päiväkodin varhaiskasvattajat. Päädyimme tähän, koska opasta käytetään työn suunnittelun ja toteuttamisen apuna koulutustasosta riippumatta eli se ei ole tarkoitettu ainoastaan varhaiskasvatuksen opettajien käyttöön.

Saatu palaute oli positiivista ja sisälsi muutamia kehitysehdotuksia. Kehitysehdotukset olivat sellaisia, joita olimme myös itse pohtineet opasta tehdessä. Palaute tuki ratkaisuumme tehdä oppaasta sekä sähköinen että tulostettava versio. Oppaassa on yli 40 sivua, joten palautteen ansiosta päädyimme, ettemme nivo työtä vaan laitamme sen kansioon. Palautteessa ehdotettiin myös oppaan laminoimista, jotta se säilyisi esimerkiksi ulkona. Oppaasta huomattiin myös sanamuotovirhe, jonka korjasimme lopulliseen oppaaseen.

Opas koettiin visuaalisesti kivan näköiseksi ja hyödylliseksi. Kuvien koettiin tukevan kokonaisuutta. Palautteesta ilmeni myös aikuisen merkitys leikissä. Oppaan avulla kannustetaan aikuisia leikittämään lapsia myös ulkoilutilanteissa. Saadussa palautteessa pohdittiin jo sitä, mihin opas voitaisiin yksikössä laittaa, jotta se olisi helposti lasten sekä aikuisten saatavilla.

5.3 Oppaan eettisyys

Suurin eettinen kysymys opinnäytetyömme toiminnallisessa osuudessa oli tekijänoikeudet. Niillä tarkoitetaan tekijän yksioikeutta päättää siitä, miten hänen omaa teostaan käytetään. Muilla ei ole oikeutta käyttää tekijän teosta ilman hänen lupaansa. Tekijänsuoja ei kuitenkaan suojaa teoriaa, tietosisältöä tai ideaa. Se toimii suojana teoksen persoonalliselle ilmaisumuodolle. (Tekijänoikeudet.fi. n.d.)

Päätimme heti alkuun olla tarkkoja siitä, ettemme riko tekijänoikeuksia. Oppaassa käytetyt kuvat ovat peräsin Pixabaysta. Sieltä löytyy maksullisia, mutta myös täysin ilmaisia kuvia, joita saa käyttää ilman tekijänoikeusrikkomuksia. Oppaastamme löytyy erilaisia riimipareja, arvuutteluja ja yksi satujumppa. Olemme keksineet kaikki nämä itse.

Huomioimme eettisyyden myös oppaasta kerätyssä palautteessa. Palautteen antaminen oli täysin vapaaehtoista ja annettiin anonymisti. Vastaajilla oli tieto tästä ja vapaus päättää haluaako palautetta antaa vai ei. Annetuista palautteista ei oteta suoria lainauksia vaan niistä koostetaan yleinen mielipide.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Halusimme tehdä opinnäytetyön liittyen ulkopedagogiikkaan, koska aihetta on tutkittu vähemmän. Huomasimme, että siitä oli haastavaa löytää tutkittua tietoa. Saman havainnon oli tehnyt myös Ruotsala (2021) opinnäytetyössään. Tämän vuoksi tästä aiheesta olisi hyvä saada jatkotutkimuksia tulevaisuudessa. Olisikin mielenkiintoista toteuttaa samantapainen opas myös muista oppimisen alueista. Näiden avulla niiden toteutumista olisi helpompi seurata ja pedagoginen toiminta voisi olla monipuolisempaa. Samalla oppaat voisivat toimia tukena suunnittelussa. Ne voisivat toimia varsinkin apuna uusille varhaiskasvattajille, joilla ei välttämättä ole vielä niin paljon ideoita ohjattuun toimintaan.

Kyselymme vastauksissa ilmeni usein nimeämisen ja sanoittamisen tärkeys varsinkin pienillä lapsilla. Saman suuntaisia vastauksia oli saanut Purhonen (2020) pro gradu -tutkielmassaan. Purhosen vastauksista tulee ilmi, että ulkona tapahtuu mahdollisesti enemmän

sanoittamista kuin sisällä piha-alueiden luodessa uuden ja monipuolisemman oppimisympäristön. Sarénin (2019, s. 97) mukaan havainnointikyky, muisti ja nimeäminen kehittyvät laajemmin ulkoillessa.

Vastauksissamme toivottiin vinkkejä eri-ikäisten lasten ohjattuun toimintaan, kuten Pyykön ja Laakkosenkin (2020) opinnäytetyössä. Oppaamme onkin jaoteltu osittain tästä syystä ikätasoisesti. Oppaassa olevia leikkejä pystyy kuitenkin monipuolisesti soveltamaan kaiken ikäisille lapsille sopiviksi.

Vaikka ohjattu pedagoginen toiminta ulkona on tärkeää, on hyvä antaa aikaa myös vapaalle leikille. Tämän avulla lapset pystyvät hengähtämään kielellisestä rasituksesta. Tämä huomioitiin myös saamissamme vastauksissa. Ruotsala (2021) oli saanut samanlaisen huomion omassa opinnäytetyön kyselyssään.

Perehtymällä kielen kehitystä tukeviin menetelmiin, saimme lisää varmuutta toteuttaa kieltä tukevaa pedagogista toimintaa ammatissamme. Opasta tehdessä saimme itsellemme uusia ideoita pedagogiseen toimintaan. Tavoitteena oli luoda opas, joka helpottaa ulkona tapahtuvaa kielellistä kehitystä tukevaa pedagogista toimintaa ja tämän tavoitteen saavutimme mielestämme hyvin. Olemme erityisen tyytyväisiä oppaamme visuaaliseen ulkonäköön sekä sisällön monipuolisuuteen. Jälkikäteen mietittynä, toteuttaisimme oppaan jollain muulla ohjelmalla kuin Papurilla. Koimme sen olleen näin isoon työhön liian yksinkertainen ja kömpelö. Olemme tyytyväisiä kuitenkin lopputulokseen ja siihen ettemme luovuttaneet Papurin kanssa kesken kaiken.

Päädyimme tekemään opinnäytetyön yhdessä, koska molemmilla olisi ollut samantyylinen aihe. Yhteistyömme sujui hyvin läpi koko opinnäytetyöprosessin. Alussa jaoimme molemmille teoria-alueita, joihin perehtyä. Tämän jälkeen täydensimme niitä yhdessä. Molemmat kokevat, että töitä tehtiin tasapuolisesti ja molempien vahvuuksia hyödyntäen. Asumme eri paikkakunnilla ja molemmilla oli kokopäivätyö opinnäytetyön loppuvaiheessa. Nämä asiat toivat tietynlaisia haasteita muun muassa työskentelyn aikataulutukseen. Emme päässeet kertaakaan tekemään työtämme kasvotusten, joten työmme on tehty kokonaan Teams-sovelluksen välityksellä.

Tulemme ainakin itse käyttämään leikkivinkkiopastamme työmme tukena. Koemme, että siellä olevia leikkejä on helppoa muokata oman ryhmän tarpeisiin sopiviksi ja tarpeen tullen haastavammiksi. Oppaan avulla pystymme tarkistamaan, toteutuuko kaikki kielen rikkaan maailma osa-alueet tasapuolisesti. Tuntuu hyvältä, että olemme saaneet koostettua vinkkioppaan varhaiskasvattajien käyttöön aiheesta, josta ei ole vielä niin paljon tietoa.

Lähteet

Aivoliitto. (n.d.). *Kehityksellisen kielihäiriön tunnistaminen*.

<https://www.aivoliitto.fi/kehityksellinenkielihairio/tietoa/tunnistaminen/>

Dimitrow, M & Pyökkimies, M. (2019). *Kielitietoisuus kuuluu meille kaikille – materiaalia varhaiskasvatukseen*.

<https://ilmiomaintampere.blogit.tampere.fi/files/2019/10/kielitietoisuus-kuuluu-meille-kaikille-varhaiskasvatus-1.pdf#page=14&zoom=100,72,493>

Hakamo, M-L. (2011). *Puhekuplia*. Lasten keskus.

Hamk. (2020). Opinnäytetyöopas. Hämeen ammattikorkeakoulu.

<https://www.hamk.fi/opiskelijan-ohjeet/opinnaytetyo/>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.

Jyväskylän yliopisto. (2015). *Luokittelu*.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/luokittelu>

Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhunen, K & Mattila, M. (2019). *Lasten kielen kehityksen tukeminen*. Materiaalipaketti varhaiskasvatushenkilöstön pedagogisen toiminnan kehittämiseksi. [Opinnäytetyö, Turku Amk] <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019120324350>

Karila, K. (2019). Mitä on pedagogiikka? Teoksessa *Nyt on pedagogiikan aika!*

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu (ss. 10–11). Lastentarhanopettajaliitto.

https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Karila, K. (2013). *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. Vastapaino.

Kniivilä, S., Linholm-Yläne, S & Mäntynen, A. (2017). *Tiede ja teksti*. Sanoma Pro Oy.

Liiku. (n.d.). *Ideoita aktiivisuuden lisäämiseen*. Varhaiskasvatuksen liikuntamateriaalit.

Lounais-Suomen liikunta ja urheilu ry.

<https://www.liiku.fi/varhaiskasvattajille/varhaiskasvatuksen-liikuntamateriaalit/ideoita-aktiivisuuden-lisaamiseen/>

Nurmilaakso, M & Välimäki, A-L. (2011). *Lapsi ja kieli*. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085155>

OKM. (n.d.). Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://minedu.fi/varhaiskasvatus>

OPH. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Opetushallitus.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

OPH. (n.d.-a). Mitä on varhaiskasvatus? Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

OPH. (n.d.-b). Varhaiskasvatus. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>

OPH. (n.d.-c). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma -mallilomake ja ohjeistus. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelma-mallilomake-ja-ohjeistus>

Pulli, E. (2004). *Loruloikkaa! Liikkumaan innostavia loruja*. Tammi.

Pulli, E. (2017). *Liikkua, leikkiä ja luoda*. Lasten keskus ja Kirjapaja Oy.

Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus OY.

Purhonen, L. (2020). *Ulkoilu tuo sellaisen vahvan tunnekokemuksen: Varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä ulkona toimimisesta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. [Pro gradu- tutkielma, Tampereen yliopisto] <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202004233561>

- Pyykkö, J. & Laakkonen, V. (2020). *Leikitäänkö ulkona vapaasti vai tavoitteellisesti? : selvitys ulkoilmapedagogiikasta Taipalsaaren varhaiskasvatuksessa.* [opinnäytetyö, Lappeenrannan ammattikorkeakoulu] <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020060517422>
- Ruotsala, K. (2021). *Ulkopedagogiikka Kauhavan varhaiskasvatuksessa* [Opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu] <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202105168863>
- Saarinen, S, L. (2014). *Aistiseikkailu.* Elämyksiä ja toimintaa koko vuodeksi. PS-kustannus.
- Sandberg, S. (2021). *Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.* PS-kustannus
- Sarén, S. (2019). *Tiede- ja teknologiapedagogiikka.* (1.p). Otava
- Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (2014). *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa.* PS-kustannus.
- Tekijänoikeudet.fi. (n.d.). *Mitä on tekijänoikeus?* <https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.* <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa.* https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2019.pdf
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp445812624>
- Varhaista Aikaa. (5.9.2017). *Oppimisen alueet – Kielten rikas maailma.* Varhaista Aikaa – Varhaiskasvatuksen Aikaa. <http://varhaista-aikaa.blogspot.com/2017/09/oppimisen-alueet-kielten-rikas-maailma.html>
- Vilkkä, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö.* Tammi
- Vilkkä, H. (2021). *Tutki ja kehitä.* PS-kustannus.

Liite 1: Aineiston hallinta opinnäytetyössä

Opinnäytetyössä tulemme keräämään aineistoa varhaiskasvatuksen henkilöstöltä, joilta pyrimme saamaan tietoa jo käytettävissä olevista pedagogisista toiminnoista päiväkodin pihassa. Keskitymme opinnäytetyössämme kielten rikkaan maailman käyttöön ohjatussa ulkotoiminnassa. Aineisto opinnäytetyöhön tullaan keräämään useammalla avoimella kysymyksellä sähköisesti. Kyselyyn vastataan nimettömästi, eikä valmiissa työssä mainita päiväkodin nimeä tai kuntaa, jolloin henkilökisteriä ei tarvitse luoda ja vastaaja pysyy tuntemattomana.

Opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista ja sen tekeminen on mahdollista keskeyttää ilman seuraamuksia. Kyselyyn vastanneilla on tieto mihin aineistoa käytetään. Vastaamalla kyselyyn osallistuja hyväksyy, että kyselyn vastauksia käytetään opinnäytetyössä. Opinnäytetyössä ei tulla keräämään henkilötietoja, päiväkodin ryhmien tietoja, salassa pidettävää tai arkaluontoista materiaalia.

Aineisto tullaan säilyttämään opinnäytetyötä tekevien opiskelijoiden henkilökohtaisilla tietokoneilla, jotka ovat vain tekijöiden omassa käytössä ja salasanalla lukittuina. Lisäksi aineisto varmuuskopioidaan kahdelle USB tikulle, yksi molemmille tekijöille. Opinnäytetyössä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä eli rehellisyyttä, tarkkuuta ja huolellisuutta tutkimuksen jokaisessa vaiheessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012) Näin taataan opinnäytetyön eettinen luonne.

Opinnäytetyön aikana kerätty aineisto on opinnäytetyöntekijöiden omistama. Aineistoa säilytetään vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä ja se tullaan hävittämään asianmukaisesti ja huolellisesti tämän jälkeen.

Liite 2: I-han pi-hal-la –leikkivinkkiopas

<https://papuri.papunet.net/lue/18016/4fbd5d01f687ee3f4b1e7995582bff42/>

Anu Koskinen
Nelli Kyttänen
2021

I-HAN PI-HAL-LA

Leikkivinkkejä varhaiskasvatuksen kielellistä
kehitystä tukevaan ulkotoimintaan

Johdanto	3	Puheen tuottamisen taidot	17
Kielten rikas maailma	5	<i>Kaikille sopivat:</i>	
Vuorovaikutustaidot	6	Saippuakuplat.....	18
Vinkkejä vuorovaikutustilanteisiin.	7	<i>Alle 3-vuotiaat:</i>	
<i>Alle 3-vuotiaat:</i>		Taiteesta sanoiksi.....	19
Vuorovaikutus.....	8	<i>3-6-vuotiaat:</i>	
<i>3-6 vuotiaat:</i>		Rikkinäiset sanat.....	20
Tervehtimisharjoitus.....	9	Kuu-Puu-Luu.....	20
Muistiinpanot ja havainnot.....	10	Äänimuistipeli.....	21
Kielen ymmärtämisen taidot	11	Kehotaidetta.....	21
Kaikille sopivat		Suujumppahippa.....	22
Missä on..?.....	12	Suujumpparata.....	22
<i>Alle 3-vuotiaat:</i>		Muistiinpanot ja havainnot.....	23
Kuka puuttuu?.....	13	Kielen käyttötaidot	24
Mitä kuvassa on?.....	13	<i>Alle 3-vuotiaat:</i>	
Tuokaa minulle.....	13	Nimeäminen.....	25
<i>3-6-vuotiaat:</i>		Eläinten arvuutteluja.....	26
Kim-leikki.....	14	<i>3-6-vuotiaat:</i>	
Laiva on lastattu.....	14	Eläinten arvuutteluja.....	27
Myrkkysieni.....	15	Ruoka-aineiden arvuutteluja..	28
Missä ollaan.....	15	Muistiinpanot ja havainnot.....	29
Muistiinpanot ja havainnot.....	16		

Kielellinen muisti ja sanavaranto.. 30*Kaikille sopivat:*

Satujumppa..... 31

Alle 3-vuotiaat:

Kuvaparit..... 33

Mikä ei kuulu joukkoon..... 34

3-6-vuotiaat:

Riimiparit..... 35

Muisti-harjoitus..... 36

Minkä sait?..... 36

Muistiinpanot ja havainnot..... 37

Kielitietoisuuden kehittyminen.. 38*Kaikille sopivat:*

Satujen lukemista..... 39

3-6-vuotiaat:

Kirjainten harjoittelu..... 40

Alias..... 41

Muistiinpanot ja havainnot..... 42

Lähteet..... 43**QR-koodit suujumppaan..... 45****Riimiparikortit..... 47**

Tervetuloa lukemaan leikkivinkkejä varhaiskasvatusikäisten lasten kielellistä kehitystä tukevaan ulkotoimintaan!

Oppaan toiminnot olemme suunnitelleet niin, että ne voidaan toteuttaa päiväkodin pihassa. Olemme koonneet oppaaseen leikkejä ja harjoituksia jokaisesta kielten rikkaan maailman osa-alueesta.

Jaottelimme leikit eri osa-alueissa alle 3-vuotiaille, 3–6-vuotiaille ja kaikille varhaiskasvatusikäisille sopiviksi. Jaottelun avulla pyrimme tekemään oppaasta selkeän arjen työtä helpottavan apuvälineen varhaiskasvatuksen henkilökunnalle.

Koimme tärkeäksi jaotella leikit iän mukaan, lasten kehityksen ollessa eri vaiheissa. Pienimmät lapset vasta opettelevat puhumaan ja osaavat puolitoistavuotiaana noin 10–60 sanaa. 2-vuotiaana merkityksellisiä sanoja osataan tuottaa noin 250, kun taas vanhimmat puhuvat jo kokonaisilla lauseilla ja osaavat keskimäärin noin 14 000 sanaa. (Aivoliitto, n.d.)

Lasten leikit ovat riippuvaisia ikätasosta. Jaottelumme on tärkeä myös leikkien erilaisuuden vuoksi. Alle 3-vuotiaat leikkivät useimmiten rinnakkain omia leikkejään, ollessaan vielä kykenemättömiä leikkimään vastavuoroisia yhteisleikkejä (MLL, 2017a). Lapsen lähestyessä 3–4 vuoden ikää alkaa hän kiinnostumaan erilaisista roolileikeistä (MLL, 2017b). Yksinkertaisiin sääntöleikkeihin mielenkiinto herää noin 4 vuoden iässä. Samaan aikaan vastavuoroiset leikit pienissä ryhmissä yleistyvät. (MLL, 2017c) 5 vuoden iässä sääntöleikit kiinnostavat aiempaa enemmän (MLL, 2018).

Leikkejä valitessa on kuitenkin tärkeä huomioida esimerkiksi erilaiset kielen kehityksen haasteet ja lapset, joilla suomi on toisena kielenä.

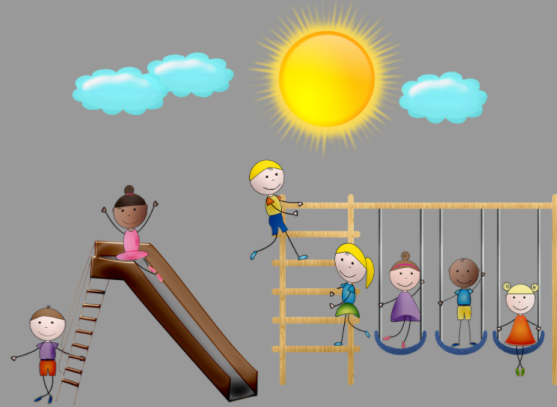
Varhaiskasvatussuunnitelman (2018) määrittelemä kielen rikas maailma koostuu viidestä osa-alueesta: vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. Oppaamme sisältää erilaisia mukavia leikkejä jokaisesta osa-alueesta.

Osa leikeistä ovat vanhoja tuttuja, mutta toivottavasti jokaiselle lukijalle löytyy joitain uusia leikkivinkkejä. Oppaan tarkoituksena on antaa vinkkejä kieltä kehittävistä leikeistä. Leikkejä on helppo muokata eri ikäisille ja osaan olemme muokkausehdotuksia valmiiksi antaneet.

Oppaan sivuilta löydät vinkkien lisäksi pienen tietoisuuden osa-alueesta sekä tilaa omille havainnoille ja muistiinpanoille. Loppuun olemme koonneet oppaan teossa käytetyt lähteet ja suujumpparadassa tarvittavat QR-koodit ja riimiparien arvauja helpottavat riimiparikortit.

Hauskoja toimintahetkiä!

-Anu ja Nelli-

4

Kielten rikas maailma

Lapsen kielellisen identiteetin, kielellisten valmiuksien ja taitojen vahvistaminen on yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä. Lapsen uteliasuutta teksteihin, kulttuureihin ja eri kieliin vahvistetaan. Tukemalla lapsen kielellistä kehitystä tuetaan samalla hänen monilukutaitonsa kehittymistä. Monilukutaitoa tukien puheen rinnalla hyödynnetään auditiivisia, visuaalisia ja audiovisuaalisia tekstejä ja viestejä. Kielelliset taidot ovat tärkeitä, koska ne tukevat lapsen mahdollisuuksia osallisuuteen, vaikuttamiseen ja aktiiviseen toimijuuteen. (Opetushallitus, 2018, ss. 40, 42)

Fonologisen kielenoppimisen teorian mukaan äänteiden tuottaminen ja äänellinen kehitys tapahtuvat yhdessä. Hyvä kuuntelutaito luo perustan lapsen lukutaidon kehittymiselle. Kuuntelutaidon lisäksi lapsen kielellistä kehittymistä edistää puhumisen taito. Riittävä, asioiden nimeäminen ja kuvien saduttaminen auttavat puheentuottamista harjoiteltaessa. Kasvattajalla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen sanavarannon kartuttamisessa ja uusien sanojen tutuksi tekemisessä. Hän toimii innostajana, mahdollistajana, mallinantajana sekä sanavarannon karttavana lapsen kielitaidon kehittämisessä. (Hakamo, 2011, ss. 8–9) Kielen kehitykseen tarvitaan kuulohavaintojen lisäksi vuorovaikutusta niin ympäristön kuin ihmisten kanssa. Syntymästään lähtien lapsella on valmius huomata kielellisiä ärsyksiä ja samalla reagoida niihin. Kielellinen kehitys tapahtuu yhdessä esimerkiksi motoriikan, leikkitaitojen ja muistin kehityksen kanssa. (Saarinen, 2014, s. 19)

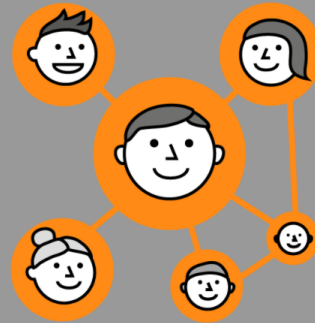

5

Vuorovaikutustaidot

Kielen avulla lapsi voi toimia vuorovaikutustilanteissa muiden kanssa, ilmaista itseään ja hankkia tietoa. Kieli toimii lapsille sekä oppimisen välineenä, että kohteena. Varhaiskasvatuksessa lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen kieliympäristö ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Lapsen vuorovaikutustaitojen kehittämisessä on tärkeää, että lapsi saa kokemuksia kuulluksi tulemisesta sekä siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan. Reagointi myös non-verbaaleihin viesteihin on merkityksellistä. Vuorovaikutustilanteet auttavat lasta myös ymmärtämään ja käyttämään puhuttua kieltä. (Opetushallitus, 2018, ss. 41–42)

Kieltä käytetään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kuten tervehtimisessä, kiittämisessä ja anteeksi pyytämisessä. Kielen avulla voidaan osoittaa välittämistä, mutta myös haavoittaa toista. Tämän takia onkin tärkeää harjoitella kielen ja puheen vaikutusta eri vuorovaikutustilanteissa. Jopa varhaisimmat lapsen kokemat vuorovaikutustilanteet vaikuttavat hänen sosiaalisiin taitoihinsa sekä sosioemotionaaliseen kehitykseensä. (Hakamo, 2011, s. 12)

6

Vinkkejä vuorovaikutustilanteisiin lasten iästä riippumatta

(Hakamo, 2011, s. 27)

Luo lapsen aina keskustellessa katsekontakti ja äännä sanat selkeästi.

Lue lapselle, vaikka hän kaikkea vielä ymmärtäisikään.

Vastaa lapsen kysymyksiin oikein ja osoita, että hänen kertomansa on tärkeää.

Ole läsnä ja kuuntele lapsen asia keskeyttämättä.

Puhu selkeästi, riittävän hitaasti ja toista tarvittaessa.

7

Vuorovaikutustaidot Alle 3-vuotiaat

Vuorovaikutus leikeissä aikuisen rooli on tärkeä. Siihen liittyy läheisyyttä, yllätyksellisyyttä ja kosketusta. Pienten lasten kanssa vuorovaikutusta voidaan harjoitella esimerkiksi kukku leikillä. Aikuisen tuella pieniä lapsia voidaan innostaa kokeilemaan sitä yhdessä kaverin kanssa. Lasta voi myös painaa nenästä ja sanoa tööt. Lasten kanssa voidaan keskustella ja hänen puheeseensa vastataan vaikkei selkeää yhteistä puhuttua kieltä vielä olisi esimerkiksi vastaamalla "niinkö tai kuulostaa kivalta" tai kysymällä "mitä sitten tapahtui tai oliko se kivaa" Tällä tavoin pystytään myös harjoittelemaan keskustelukulttuuria lasten kanssa. Tärkeää on, että lapsi tulee kohdatuksi ja ymmärretyksi.

8

Vuorovaikutustaidot 3-6-vuotiaat

Tervehtimisharjoitus

Vuorovaikutustaitoja voidaan harjoitella valmiin keskustelun avulla. Keskustelun tunnelmaa vaihdetaan puhumalla se iloisesti, surullisesti, väsyneesti, kiukkuisesti, kiirehtien, hauskasti, hiljaa... Lapsat voidaan jakaa pareiksi tai keskustelua voidaan käydä aikuisen kanssa.

Keskusteluun voidaan liittää eleitä esim. tavatessa kättely ja erotessa käden heilautus tai rennommassa keskustelussa ylävitokset. Halutessa lapset voivat valita keskustelun tunnelman itse ja esittää sen muille.

Vuorosanat voidaan muokata ryhmälle sopiviksi tai keksiä kokonaan oma dialogi.

- Hyvää huomenta/päivää!
- Huomenta! Mitä sinulle kuuluu?
- Kiitos hyvää. Entä sinulle?
- Kiitos hyvää!
- Oli mukava nähdä!
- Niin sinuakin!
- Mukavaa päivän/illan jatkoa!
- Samoin sinulle!

Mitä sinulle kuuluu?

Kiitos hyvää!

9

Muistiinpanot ja havainnot:

10

Kielen ymmärtämisen taidot

Runsaalla mallintamisella kasvattaja tukee lasten kielen ymmärtämisen taitoja. Lapsen sanavarantoa voidaan kehittää ja rikastuttaa sanoittamalla toimintaa ja keskustelemalla lapsen kanssa. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi kuvailevaa kieltä, esineitä, kuvia ja tukiviittomia. (Opetushallitus, 2018, s. 41) Arjessa voidaan esimerkiksi keskustella kirjojen hahmoista tai kuvista, leikkiä etsintäleikkejä, opetella paikan käsitteitä ja harjoitella kertomaan kuvasarjoista (Varhaista Aikaa, 2017).

11

**Kielen ymmärtämisen taidot
Kaikille sopiva**
Missä on...?

Voidaan laittaa erilaisia kuvia tai esineitä pitkin pihaa (esim. kiinni aitaan/leikkilinieseen) ja pyytää lapsia etsimään "Missä on...?". Löytäessään oikean kuvan/esineen voidaan osallistujia ensin pyytää kertomaan minkä kuvan/esineen he ovat löytäneet ja sen jälkeen mitä kaikkea ovat jo löytäneet.

12

Kuka puuttuu?

Otetaan ulos esimerkiksi leikkivarjo tai muu isompi kangas. Leikki voidaan aloittaa olemalla lasten kanssa piirissä ja katsotaan ensiksi ketkä kaikki ovat paikalla. Tämän jälkeen pyydetään lapsia laittamaan silmät kiinni ja peitetään yksi lapsi tai aikuinen. Kun lapset avaavat silmänsä, arvuutellaan, kuka on mennyt piiloon.

Tuokaa minulle...

Lapsille annetaan yksinkertainen ohje. "Tuokaa minulle lapio." Haettavat tavarat voidaan laittaa esimerkiksi kasaan, jotta pienten lasten on helpompi löytää oikea esine. Jokaisella tavaralla on hyvä olla oma pino, jotta ne on helpompi hahmottaa. Tavaroiden on hyvä olla myös sellaisia, joita lapset tunnistavat helposti ja ovat osana arkea.

Leikkiä voidaan leikkiä myös väreillä, jossa apuna voidaan käyttää värilappuja.

**Kielen ymmärtämisen taidot
Alle 3-vuotiaat**

Mitä kuvassa on?

Katsotaan yhdessä esimerkiksi kirjaa tai kuvaa. Pohditaan lasten kanssa, mitä kuvassa näkyy. Kuvasta voidaan keksiä myös tarinaa, minne esimerkiksi auto menee tai mitä eläin tekee. Lapsien kehitystason mukaan syntyneet tarinat voidaan kirjottaa aikuisen toimesta ylös ja ryhmän oma satu on valmis.

13

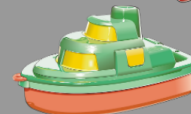
Kim-leikki

Lapsien taitojen mukaisesti voidaan käyttää ulkoleluja tai lapset voivat itse etsiä pihalta asian (risut, kivet, kävyt), joka tulee mukaan leikkiin. Leikkiin valitut esineet laitetaan näkyville niin, että kaikki leikkijät näkevät ne. Tärkeää on muistaa käydä kaikki esineet läpi ja nimetä ne. Lapsille annetaan aikaa katsella niitä, jonka jälkeen lapset sulkevat silmänsä. Tämän jälkeen ohjaaja ottaa jonkun asian tai esineen leikistä pois ja pyytää lapsia avaamaan silmät. Lapset arvaavat, mikä puuttuu.

Lapset voivat myös itse vuorollaan olla tavaran pois ottajia. Esine voidaan peittää myös vaikka leikkivarjolla, jolloin käytössä voi olla myös isompia esineitä tai vaikka ryhmän lapsia.

Laiva on lastattu

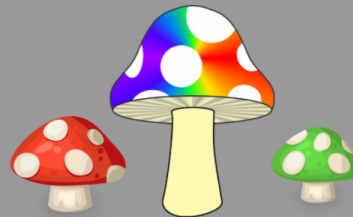
Asetutaan piiriin seisomaan. Leikkiä voidaan leikkiä ikätason mukaisesti monella tapaa. Laiva voi olla lastattu satunnaisilla asioilla tai tietyllä kategorialla esimerkiksi hedelmät, värit tai eläimet. Esiopetusikäisten lasten kanssa laiva voi olla lastattu myös aakkosilla ja numeroilla. Aloittajalla on pallo ja hän sanoo millä laiva on lastattu, jonka jälkeen heittää pallon jollekin. Pallon kiinni ottanut sanoo jälleen millä laiva on lastattu ja heittää pallon eteenpäin. Lapset voivat myös itse keksiä aiheita leikkiin.

**Kielen ymmärtämisen taidot
3-6-vuotiaat**

14

Myrkkysieni

Kerätään tai valitaan pihalta sopivan verran lasten kehityksen mukaan tavaroita. Kerätyt tavarat laitetaan maahan ja lapset ympärille. Yksi leikkijöistä menee hieman kauemmaksi ja muut valitsevat myrkkysienen. Valitsemisen jälkeen kauemmaksi mennyt lapsi tulee keräämään esineitä. Kun hän ottaa myrkkysienen, lapset huutavat "Myrkkysieni". Tämän jälkeen voidaan laskea yhdessä, kuinka monta esinettä lapsi sai kerättyä. Pihan kokoa voidaan hyödyntää esim. levittämällä sienet laajemmalle alueelle ja niiden välit voidaan sopia liikuttavaksi tietyllä tapaa. Liikettä voidaan lisätä myös esim. sieniä laskiessa hypätään yhtä monta kertaa kuin sieniä on saatu kerättyä.

**Kielen ymmärtämisen taidot
3-6-vuotiaat****Missä ollaan**

Leikillä harjoitellaan paikan käsitteitä. Jaetaan osallistujat pareihin ja pyydetään heitä toimimaan ohjeen mukaan. Sovitaan, kumpi parista pysyy paikallaan ja kumpi liikkuu annetun ohjeen mukaan.

Ohjeita: "Mene parisi eteen/taakse/viereen." tai "Laita kätesi parisi yläpuolelle/alapuolelle."

15

Muistiinpanot ja havainnot:

16

Puheen tuottamisen taidot

Varhaiskasvatuksessa tulee ohjata ja seurata lasten puheentuottamista ja sen kehittymistä. Kasvattajien tehtävänä on rohkaista lapsia puhumaan erilaisissa tilanteissa, jolloin puheen tuottaminen ja ymmärtäminen kehittyvät. Vähitellen huomioita aletaan kiinnittämään myös äänenpainoihin ja sävyihin. (Opetushallitus, 2018, s. 42) Puheen tuottamista voidaan harjoitella esimerkiksi erilaisilla suujumppaharjoituksilla, esityksillä, äännemuistipeleillä, äänen painoa ja sävyjä muuttelemalla sekä saduttamalla (Varhaista Aikaa, 2017).

Olen piirtänyt
kuvan jossa...

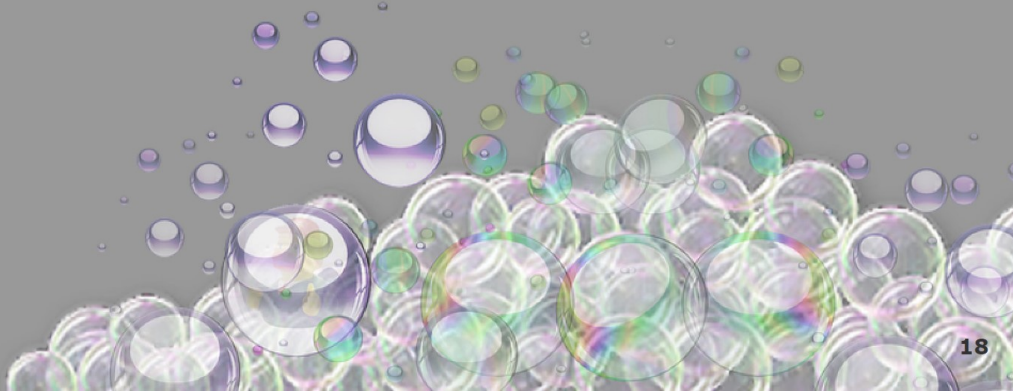
17

Saippuakuplaleikkejä

Saippuakuplaneste on turvallista värjätä elintarvikeväreillä. Värjättyjä kuplia voidaan puhalla ilmaan tai vaihtoehtoisesti paperille tehden saippuakuplataidetta.

Saippuakuplataiteeseen tarvitsee vain paperin ja värjättyjä saippuakuplia. Lapsi puhalttaa saippuakuplia paperin päälle, jolloin kupla poksahtaa värikkääksi läiskäksi paperille.

Vaihtoehtoisesti muoviastiaan voidaan laittaa värjättyä saippuakuplanestettä tai värjättyä vettä ilman saippuaa ja antaa lapsille pillit. Lapset voivat puhalla veteen kuplia pillin avulla.

18

Puheen tuottamisen taidot Alle 3-vuotiaat

Taiteesta sanoiksi

Tässä tehtävässä viedään paperit ja kynät tai maalit ja siveltimet ulos. Paperi voidaan kiinnittää esim. seinään tai aitaan eri korkeuksille. Annetaan lasten piirtää vapaasti mitä haluavat. Teosten ollessa valmiita esitellään työt lasten taitotason mukaan. Lapsilta voidaan kysyä apukysymyksiä, joihin voidaan vastata yhdellä sanalla, esim. Mikä tämä on? Minkä värinen tuo on? Lapsen sanavarannon ja taitotason kasvaessa voidaan jättää apukysymykset vähemmälle tai kokonaan pois.

Vinkki: Lasten tarinat voidaan kirjoittaa ylös. Lopuksi voidaan järjestää ulkonäyttely muille ryhmille tai vanhemmille, jossa kuvat ja tarinat ovat esillä rinnakkain.

19

Rikkinäiset sanat

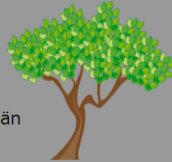
Leikin tarkoituksena on lisätä puuttuva tavu tai äänteen "rikkinäiseen" sanaan. Sanoista voi puuttua alkuaänne tai lopputavu. Kannattaa kuitenkin valita kumpaa harjoitellaan milläkin kerralla.

Alkuaänteen puuttuessa voidaan käyttää esim. erilaisia esineitä. Harjoitellessa voidaan valita kategoria, jonka sanoja käydään läpi (esim. vaatteet). Kuvia voidaan käyttää arvailun helpottamisessa.

Ohjaaja sanoo: **-UKKA, -ATTU, -AITA, -AKKI...**
Lapset sanovat: **SUKKA, HATTU, PAITA, TAKKI...**

Lopputavun puuttuessa voidaan käyttää esim. ryhmän lasten nimiä:

Ohjaaja sanoo: **SAN-**
Lapset jatkavat: **-NA**
Jolloin nimeksi muodostuu **SANNA**

Puheen tuottamisen taidot 3–6-vuotiaat

Kuu-Puu-Luu

Leikissä harjoitellaan erottamaan alkuaänneitä. Osallistujat liikuttavat käsiään annettujen ohjeiden mukaan.

Ohjaajan sanoessa:

KUU, nostetaan kädet ylös kohti kuuta.

PUU, levitetään kädet sivuille puun oksiksi.

LUU, lasketaan kädet alas ja esitetään kaivavan maata kuin luuta piilottava koira.

Ohjeet tulee antaa selkeästi ääntäen. Leikin alkaessa sujumaan, voi ohjeita alkaa antamaan yhä nopeammin.

20

Äänimuistipeli

Osallistujat jaetaan pareiksi. Yksi pari menee kauemmas muista. He sulkevat silmänsä ja peittävät korvansa.

Lopuille pareille annetaan yksi ääni (esim. Pom-pom, kop-kop, piip-piip...). Tämän jälkeen parit sekoitetaan eli osallistujat menevät seisomaan tietylle alueelle (ei pareittain).

Ryhmästä kauempana oleva pari pyydetään takaisin ja he alkavat "kääntämään kortteja" vuorotellen eli pyytävät jotakuta sanomaan äänteensä.

Samojen parien löydyttyä, poistuu pari kauemmas ryhmästä.

Vinkki: Voidaan harjoitella d-äännettä esim. de-de-de, dan-dan-dan, du-du-du...

Kehotaidetta

Harjoituksen tarkoituksena on koostaa osallistujista taideteos. Jokainen saa vuorollaan keksiä mitä haluaa taideteoksessa esittää.

- Asetutaan piiriin seisomaan.
- Lapsi liikkuu piirin keskelle valitsemaansa paikkaan ja kertoo mikä hahmo/esine hän on esim. Olen puu/lentokone/sade...
- Kun kaikki osallistujat ovat piirin keskellä, on teos valmis.

Valmiista teoksesta voidaan ottaa valokuva ja myöhemmin järjestää taidenäyttely, jossa lapset voivat toimia oppaina. Kuvat voidaan ennalta myös saduttaa ja laittaa teksti kuvan viereen näyttelyssä.

21

Suujumppahippa

Suujumppahippa toimii samaan tapaan kuin normaali hippa. Tässä kiinni jäädessä pysähdytään ja tehdään joku ääni, liike suulla tai irvistys. Kiinni jääneiden liikkeet voivat olla ennalta sovittuja tai lapsen itse valitsemia. Ennen leikkiä voidaan yhdessä käydä läpi mitä ne voivat olla sanotaan esim. den den, kielen laittaminen rullalle, kiinni kitalakeen, kieli voi pyöriä suussa kuin kellon viisari. Tässä leikissä saa luvan kanssa irvistellä.

Puheen tuottamisen taidot 3-6-vuotiaat

Suujumpparata

Suujumpparadan voi järjestää koko piha-alueella hyödyntäen. Rataa varten löytyy QR-koodit oppaan lopusta sivulta . Koodit voidaan sijoittaa pihaan itse haluamalla tavalla. Koodi luetaan QR-koodin lukijalla ja se sisältää kuvallisen sekä kirjallisen ohjeen. Liikettä toistetaan esim. 10 kertaa. Valitse ryhmällesi sopiva määrä rasteja kerralla läpikäytäväksi. Kaikkia ei tarvitse tehdä yhdellä kerralla.

Vinkki: Matkat rastilta toiselle voidaan kulkea tai äännellä eri tavoin, esim. hyppiä kuin sammakko, loikkia kuin pupu, sihistä kuin käärme tai surista kuin mehiläinen.

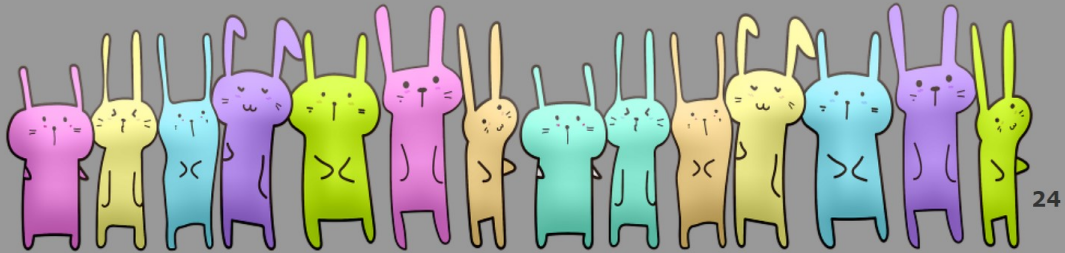
22

Muistiinpanot ja havainnot:

23

Kielen käyttötaidot

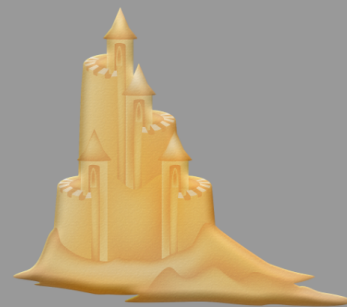
Opetushallituksen (2018, s. 42) mukaan varhaiskasvatuksessa pyritään vahvistamaan tilannetietoista kielen käyttöä. Sitä voidaan kehittää harjoittelemalla esimerkiksi puheen vuorottelua, selittämistä ja kertomista. Huumorin käyttö, eläytyminen sekä hyvien tapojen harjoittelu vahvistavat tilannetietoisen kielen käyttämistä. Tutustumalla erilasiin teksteihin autetaan lasta havaitsemaan kirjoitetun ja puhutun kielen erot. Yleisesti kielen käyttötaitoja opitaan vuorovaikutustilanteissa (Karhunen & Mattila, 2019, s.16).

Kielen käyttötaidot Alle 3-vuotiaat

Nimeäminen

Asioita voidaan nimetä kaikissa tilanteissa. Pienten lasten kanssa tärkeää on toistaminen ja selkeä ääntäminen. Nimeämistä kannattaa harjoittaa eri arjen tilanteissa, kuten ulos pukiessa, hiekkaleikeissä ja kävelyretkillä. Ulkona voidaan lajitella leluja kasoihin esim. värien mukaan, samalla käyden läpi mikä lelu/muu esine on vuorossa.

Eläinten arvuutteluja**Kielen käyttötaidot
Alle 3-vuotiaat**

Pienten kanssa voidaan ottaa yksinkertaisia ja helppoja arvuutteluleikkejä. Arvuuttelussa voidaan käyttää sellaisia asioita, joita esiintyy lapsen arjessa muutenkin. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi pikkueläimiä tai kuvia. Näin lasten on helpompi hahmottaa haettua vastausta. Lapsia voidaan pyytää liikkumaan kyseisen eläimen tai esineen tavoin.

Mikä eläin sanoo *määä*? **Lammas**

Mikä eläin sanoo *röh röh*? **Possu**

Mikä eläin sanoo *muuu*? **Lehmä**

Mikä eläin sanoo *hau hau*? **Koira**

Mikä eläin sanoo *miau*? **Kissa**

Mikä eläin sanoo *ihahhaa*? **Hevonen**

Mistä kuuluu *piipaa piipaa*? **Paloauto**

Mistä kuuluu *brum brum*? **Auto**

Mistä kuuluu *tööt tööt*? **Torvi**

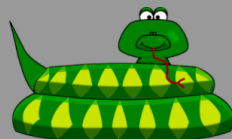

26

Eläinten arvuutteluja**Kielen käyttötaidot
3-6-vuotiaat**

Asioiden ja esineiden arvuuttelu kehittää kielenkäyttötaitoja. Arvuuttelun kohteena voi olla mikä vain esim. Eläimet, ruoka-aineet, kasvit... Lapsia voidaan pyytää liikkumaan samoin kuin esim. arvuuttelun vastauksena oleva eläin.

- Sillä on pitkät korvat ja töpöhäntä. **Pupu/jänis**
- Se on piikikäs ja sillä on lyhyet jalat. **Siili**
- Sen lempiherkku on luu ja se äänтелеe haukkumalla. **Koira**
- Sillä on hiekkalaatikko sisällä ja se hurisee silittäessä. **Kissa**
- Sillä on pitkä kaula ja pilkkuja. **Kirahvi**
- Se on kesät ulkona laitumella ja siitä saadaan maitoa. **Lehmä**
- Sillä ei ole jalkoja ja se sihisee. **Käärme**
- Se voi olla maassa ja vedessä. Se voi vaaran yllättyessä vetäytyä kuoreensa. **Kilpikonna**
- Sillä on talttahampaat ja se rakentaa patoja veteen. **Majava**
- Se on limainen ja kurnuttaa. **Sammakko**

27

**Kielen käyttötaidot
3-6-vuotiaat**
Ruoka-aineiden arvuutteluja:

Mikä on keltainen ja sanotaan olevan hiirten suurinta herkkua? **Juusto**

Mikä on usein punaista ja makeaa? Sitä voi syödä letun tai puuron kanssa. **Hillo**

Mikä on valkoista ja makeaa? Sitä voi olla palana tai pieninä kiteinä. **Sokeri**

Mikä on punainen ja pyöreä? Siitä valmistetaan ketsuppia. **Tomaatti**

Mikä on pieni ja sininen marja? **Mustikka**

Mikä on keltainen ja apinoiden herkkua? **Banaani**

Mikä on päältä kova ja valkoinen, sisältä limainen ja keltainen? **Kananmuna**

Mikä on mehiläisten valmistamaa ja Nalle Puhin suurta herkkua? **Hunaja**

Mikä leivotaan jauhoista ja paistetaan uunissa? Sen päälle voidaan laittaa voita, kinkkua ja juustoa. **Leipä**

Se on oranssi, lähes pyöreä ja siitä on valmistettu Tuhkimon vaunut. **Kurpitsa**

Kuvia voidaan käyttää arvuuttelun helpottamisessa. Arvuutteluja voidaan keksiä myös esimerkiksi ryhmän jäsenistä, lempikirjan tapahtumista ja hahmoista tai yhdessä leikityistä leikistä.

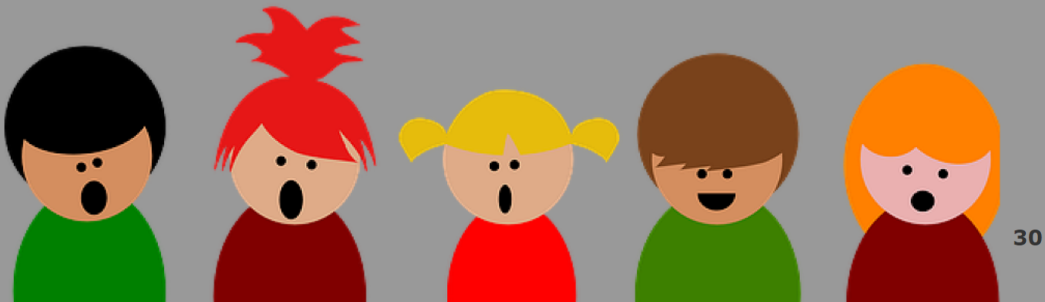
28

Muistiinpanot ja havainnot:

29

Kielellinen muisti ja sanavaranto

Lapsen sanavaranto sekä kielitietoisuus kehittyä, kun kielen kanssa toimitaan ohjatusti ja suunnitelmallisesti (Nurmilaakso & Välimäki, 2011, s. 23). Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Kielellinen ilmaisu vahvistuu sitä mukaan, kun kielellinen muisti ja sanavaranto kasvavat. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävä on tukea kehitystä tietoisesti. Lorut ja laululeikit tukevat kielellisen muistin kehitystä. (Opetushallitus, 2018, s.42) Loruissa ja lauluissa olevat liikkeet, rytmit ja toistot helpottavat mieleen jäämistä. (Dimitrow & Pyökkimies, 2019, s.16)

Kielellinen muisti ja sanavaranto Kaikille sopivat

Satujumppa

Tarinan voi aluksi lukea lapsille, jonka jälkeen tarina luetaan uudelleen tehden yhdessä tarinan äänet ja liikkeet.

Olipa kerran taikametsä, jossa kasvoi suuren suuri puu (levitellään käsiä). Puunlatva osui melkein pilviin asti (kurotellaan ylös asti niin korkealle kuin pystyy). Puun juurella asui taikametsän eläimiä. Siellä asui pienen pieni Hiiri Hiirulainen (mennään ihan myttyyn), Jänis Jänönen (tehdään käsistä korvat) ja Nalle Nöpönenä (taputellaan nenää). Ison puun oksalla asui vanha ja viisas Pöllö Pöpötin. Pöllö Pöpöttimellä oli aina tapana huhuilla muille asukkaille, jos hänellä oli asiaa (laitetaan kädet totterölle ja huhuillaan). Eräänä kauniina aamuna pöllö huhuili oksaltaan. Ensimmäisenä pesästä paikalla kipitti Hiiri Hiirulainen (kipitetään, sanotaan kipi kipi kipi), jonka perässä paikalle hyppeli Jänis Jänönen (hypitään, kuin jänis ja sanotaan pom pom pom). Viimeisenä paikalle tallusti Nalle Nöpönenä (karhukävelyä, sanotaan tumps, tumps, tumps). Pöllö Pöpötin lennähti alas oksaltaan (levitetään kädet siiviksi, suhistaan) ja kysyi "lähdetäänpö seikkailemaan?" Kaikki huusivat yhdessä "Joo", hyppivät innoissaan (hypitään) ja taputtivat (taputetaan). Ystävykset lähtivät matkaan. Edellä lensi Pöllö Pöpötin (kädet siiviksi, suhinaa), joka näytti reittiä. Hänen takanaan hyppeli Jänis Jänönen (hypitään kuin jänikset, pom pom pom), jonka perässä kipitti Hiiri Hiirulainen (kipitetään, kipi kipi kipi). Jonon perässä tallusti Nalle Nöpönenä (karhukävelyä, tumps tumps tumps). Ystävysten reitillä oli erilaisia esteitä. He menivät pusikon läpi (huidotaan käsillä oksia), hyppivät kivien yli (hypitään) ja juoksivat pitkin polkuja (juostaan). He pysähtyivät kuuntelemaan (kädet höristämään korvia) kuinka puro liplatti (voidaan tehdä puro ääntä suulla) ja linnut lauloivat (sanotaan esim. titityy titityy). Ystävykset jatkoivat matkaa ja saapuivat ison ojan luokse. Pöllö Pöpötin liiteli sen yli (kädet siiviksi), Jänis Jänönen loikkasi pitkällä hypyllä ojan toiselle puolelle (pitkä loikka).

Kielellinen muisti ja sanavaranto Kaikille sopivat

Nalle Nöpönenä kurotti etutassunsa ojan toiselle puolelle ja ponkasi takajaloilla vauhtia (kädet maahan ja jalat potkaisevat vauhtia), mutta Hiiri Hiirulainen oli aivan liian pieni ylittämään ojan. Kaverit miettivät, miten Hiiri Hiirulainen saataisiin toiselle puolelle (näytetään pohtivalta ja levitellään käsiä ja hymistään hmmm). Hetken pohdittuaan Jänis Jänönen loikkasi hirmuisen loikan Hiiri Hiirulaisen luokse (loikka, POM) ja nosti hänet selkäänsä. "Pidä kovaa kiinni" sanoi Jänis Jänönen ja niin hän loikkasi (loikka, POM) pitkän loikan takaisin toiselle puolelle. Kaverukset laskivat kaikkien olevan paikalla (lasketaan sormilla) Pöllö Pöpötin on, Hiiri Hiirulainen on, Jänis Jänönen on ja Nalle Nöpönenä on. Kaikkien ollessa paikalla päästiin jatkamaan matkaa. Loppu matkan aikana he juoksivat (juostaan), kävelivät (kävellään), löntystivät (löntystellään), hyppelivät (hypitään) ja tanssivat (tanssitaan ja heilutaan omalla tyyliillä). Lopulta he näkivät Taikametsässä oman ison puunsa (laitetaan käsi otsalle ja tähystää) ja he päättivät jokainen mennä loppumatkan omalla tavallaan (jokainen saa liikkua omalla tyyliillä). Saavuttuaan puulle kaikki istahti maahan ja Pöllö Pöpötin huhui (huhuillaan) ja sanoi "olipas meillä kiva retki tänään." Johon muut vastasivat nyökyttäen "niin oli" (nyökytellään, sanotaan "niin oli").

Vinkkejä:

Tarinaa voi itse kesiä erilaisia ääniä ja liikkeitä tai lapset voivat kehittää ne itse. Sen äänimaailmaa voi elävöittää esimerkiksi soittaen eläinten liikkumistavat eri soittimilla Hiiri = rytmimuna, jänis = rytmikapulat, pöllö = sadeputki ja nalle = rumpu tai ilman soittimia hiiri = sormien naputusta kiveen/ämpäriin, jänis = naputusta kepeillä/kivillä, pöllö = käsien hierontaa kahiseviin housuihin/takkiin ja nalle = jalkojen tömistelyä maahan.

Tarinaa voidaan tarvittaessa helposti lyhentää tai tehdä siitä näytelmä pukeutumalla eläinten korviin ja keksimällä muutamia vuorosanoja lisää näytelijöille.

32

Kielellinen muisti ja sanavaranto Alle 3-vuotiaat

Kuvaparit

Kuvapareina kannattaa käyttää lapsille tuttuja asioita ja heidän sen hetkisiä mielenkiinnon kohteitaan. Esille laitetaan esimerkiksi eläimen kuva ja kaksi vaihtoehtoa, mitä eläin voisi syödä. Kuvien sijasta voidaan käyttää myös leluja, jos sopivat esineet päiväkodilta löytyvät. Kuvaparit kannattaa olla selkeitä ja hyvin yksinkertaisia. Lapsia voidaan auttaa löytämään oikeaa pari, pohtimalla esimerkiksi mitä puput syövät? Syövätkö ne porkkanoita vai omenia? Vaihtoehtoisesti voidaan miettiä onko laivat vedessä vai kulkevatko ne tiellä autojen kanssa.

Jos kuvana on pupu, voisi vaihtoehtoina olla porkkana ja omena.

Kissa- maito ja mehu
Koira- luu ja banaani
Hevonen - heinä ja jäätelö
Laiva- vesi ja tie
Auto- tie ja vesi

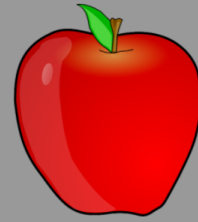

33

**Kielellinen muisti ja sanavaranto
Alle 3-vuotiaat**
Mikä ei kuulu joukkoon

Tässäkin leikissä kannattaa käyttää lapsille tuttuja asioita, joita lapset tunnistavat helposti. Ideoita leikkiin kannattaa poimia havainnoimalla lapsien mielenkiinnon kohteita. Leikissä esille laitetaan kolme asiaa joista yksi ei kuulu joukkoon. Lapsia voidaan auttaa leikissä esittämällä johdattelevia kysymyksiä. Tällaisia voisi olla esimerkiksi "Meillä on tässä omena, banaani ja pallo. Mitä näistä ei voi syödä tai voiko omenaa syödä, voiko banaania syödä, voiko pallon syödä"

Omena, banaani ja pallo
Ämpäri, lapio ja maito
Mansikka, mustikka ja auto
Kissa, koira ja ämpäri
Kala, hevonen ja kukka

34

Riimiparit
**Kielellinen muisti ja sanavaranto
3-6-vuotiaat**

Harjoituksessa ohjaaja lukee lauseen ja jättää viimeisen sanan sanomatta. Lapset täydentävät lauseet arvaamalla viimeisen sanan. Jos Riimiparien keksiminen on liian haastavaa, voi ohjaaja lukea lauseita lapsille muuten vaan.

Olipa kerran herra **Huu**, jonka kotina oli (**puu**).
Koiralla on iloinen **suu**, kun sen hampaiden välissä töröttää (**luu**).
Kävelin pitkin **katua**, jonka vieressä hiihdettiin (**latua**).
Näin kesällä **unta**, että satoi (**lunta**).
Kadun varrella on **talo**, jonka ikkunassa palaa (**valo**).
Elipä kerran **punkki**, suussansa sillä oli sokerinen (**munkki**).
Sängyssä nukkuu **vauva**, vieressä lattialla vartioi (**hauva**).
Rannalla seisoo **kokki**, jonka sämpylää nokkii (**lokki**).
Aamulla herättää **kello**, illalla orkesterissa soittaa (**sello**).
Mudassa pyörii **possu**, sorkassansa sillä punainen (**tossu**).
Nuotiolla paistuu **lettu**, kuola poskella sitä vahtii (**kettu**).
Lähetin kerran **kortin**, piirsin siihen avoimen (**portin**).
Metsuri isoa puuta **sahaa**, saa siitä myydessä paljon (**rahaa**).
Miehellä on päällään **takki**, sekä kädessään (**nakki**).
Pöydällä on **paketti**, jonka sisällä suuri (**raketti**).
Linnulla on puussa **pesä**, siitä tiedän, että kohta on (**kesä**).
Kiskoja pitkin kulkee **juna**, kyydissä sillä on pikkuinen (**muna**).

Vinkki: Lauseista voidaan askarrella riimikortit, joissa kuvalliset vinkit helpottavat riimiparien keksimistä. Valmiit kortit löytyvät oppaan lopusta.

35

**Kielellinen muisti ja sanavaranto
3–6-vuotiaat**
Muisti-harjoitus

Ohjaaja lukee lapsille lyhyehkön sadun/lorun, jonka jälkeen hän esittää oikein/väärin väittämiä siitä. Jos lapsi on sitä mieltä, että vastaus on oikein menee hän kyykkyn tai juoksee sovittuun paikkaan. Muussa tapauksessa pysytään paikallaan. Harjoituksella kehitetään kielellistä muistia, kun lapset joutuvat keskittymään kerrottuun tarinaan.

Minkä sait?

Leikkiin tarvitaan pussillinen kuvakortteja ja musiikkia. Kuvat voidaan lainata esim. muistipelistä. Harjoitukseen voidaan käyttää kuvia halutuista kategorioista, esim. soittimista. Osallistujat asettuvat piiriin. Pussi kiertää kädestä käteen niin kauan kuin musiikki soi. Musiikin lakattua se, jonka kohdalle pussi on jäänyt, nostaa sieltä yhden kortin ja kertoo mitä kuvassa on. Taitotasojen mukaan voidaan kortin nostaneelta kysyä lisäkysymyksiä kuvaan liittyen, esim. Millaista ääntä kuvan soitin pitää?

Kuvat voidaan piilottaa pihaan ja antaa lasten etsiä ne annettujen ohjeiden avulla.

36

Muistiinpanot ja havainnot:

37

Kielitietoisuuden kehittyminen

Varhaiskasvatuksessa työskentelevien tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta kieltä kohtaan. Lapsen ikätason mukaisesti kiinnostusta herätellään myös kirjoittamiseen ja lukemiseen. Kieltä havainnoimalla ja tutkimalla voidaan auttaa lasta huomaamaan kielen rakenteita ja muotoja, kuten tavuja, äännejä ja sanoja. (Opetushallitus, 2018, s.42) Kielitietoisuus tarkoittaa kielen tutkimista ja havainnointia. Se on kykyä vaihtaa näkökulmaa. Tällöin lapsi oppii käsittelemään kielen muotoja ja rakenteita. Kielitietoisuuden avulla lapsi oppii esimerkiksi tunnistamaan eri äännejä pilkkoessaan sanoja osiin, ymmärtämään kielen sääntöjä ja sanojen merkityksiä, korjaamaan sanoja lauseen vaatimalla tavalla sekä käyttämään kieltä tarkoituksenmukaisesti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Päivittäinen satujen lukeminen ja esimerkiksi kuvista saduttaminen on hyvä keino varhaiskasvatuksessa lisätä lapsen kielitietoisuutta. Satujen avulla lapsen kuullun ymmärtäminen kehittyy ja sanavaranto kasvaa. Lukiessaan kasvattaja voi sormellaan näyttää kirjasta oikeaa lukusuuntaa. Satuja lukiessa voidaan myös esittää kysymyksiä ja antaa lapsille vastauksia heitä askarruttaviin asioihin. (Hakamo, 2011, ss. 54–55, 60–61)

38

Kielitietoisuuden kehittyminen Kaikille sopivat

Satujen lukemista

Satujen lukemista varten kannattaa ulos rajata rauhallinen lukualue, jolla lapset pysyvät sadun ajan. Lasten kanssa voidaan suunnitella ja toteuttaa omalle ryhmälle mieluisa lukupaikka. Se voi olla esim. maja, viltit maassa, jokaisella oma istuinalue...

Vinkkejä lukemiseen:

- Sormella lukusuunnan näyttäminen.
- Lukemiseen eläytyminen.
- Kuvista tai tarinoista kysymysten esittäminen lapsille/lasten esittämiin kysymyksiin vastaaminen.
- Annetaan lasten lukea kirjoja leikisti.

39

Kielitietoisuuden kehittyminen 3–6-vuotiaat

Kirjainten harjoittelu

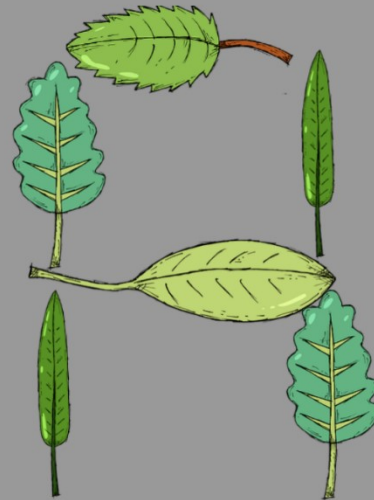
Nimen kirjoittamista ja kirjaimia on helppo harjoitella sisällä paperille. Paperin voi tuoda tietenkin myös ulos, mutta ulkona voidaan kirjoitusta harjoitella myös luonnon materiaaleilla.

Harjoitella voi piirtämällä ne:

- hiekkaan
- lumeen
- liidulla kiveen/asfalttiin

Kirjaimia voidaan muodostaa myös:

- risuista
- kivistä
- kävyistä
- lehdistä
- kukista

40

Kielitietoisuuden kehittyminen 3–6-vuotiaat

Alias

Alias-peli on helppo toteuttaa myös ulkona. Apuna voidaan käyttää kuvia. Jos ryhmässä ei ole käytössä kuva Aliasta voidaan kuvat lainata esim. muistipelistä.

- Pelissä, jokainen osallistuja selittää vuorollaan yhden kuvan ja muut arvaavat.
- Selitysvuoro vaihtuu, kun edellinen sana on arvattu oikein.

Vaihtoehtoisesti osallistujat voidaan jakaa pareihin tai ryhmiin. Peliä varten voidaan maahan piirtää ruudukko, jossa pelaajien valitsemat nappulat (yksi nappula/pari tai ryhmä) etenevät oikeiden arvausten verran eteenpäin. Ensimmäisenä maaliviivan ylittänyt pari/joukkue voittaa.

41

Muistiinpanot ja havainnot:

42

Lähteet

Aivoliitto. (n.d.). Kehityksellisen kielihäiriön tunnistaminen.

<https://www.aivoliitto.fi/kehityksellinenkielihairio/tietoa/tunnistaminen/>

Dimitrow, M & Pyökkimies, M. (2019). Kielitietoisuus kuuluu meille kaikille – materiaalia varhaiskasvatukseen.

<https://ilmiomainentampere.blogit.tampere.fi/files/2019/10/kielitietoisuus-kuuluu-meille-kaikille-varhaiskasvatus-1.pdf#page=14&zoom=100,72,493>

Hakamo, M-L. (2011). *Puhekuplia*. Lasten keskus.

Karhunen, K & Mattila, M. (2019). *Lasten kielen kehityksen tukeminen*. Materiaalipaketti varhaiskasvatushenkilöstön pedagogisen toiminnan kehittämiseksi. [Opinnäytetyö, Turku amk] <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019120324350>

MLL. (2017a). 2–3-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin lastensuojeluliitto. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/2-3-v/2-3-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

MLL. (2017b). 3–4-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin lastensuojeluliitto. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/3-4-v/3-4-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

MLL. (2017c). 4–5-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin lastensuojeluliitto. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/4-5-v/4-5-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/#lapsen-leikki>

43

MLL. (2018). 5–6-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin lastensuojeluliitto. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/5-6-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

MLL. (2017c). 4–5-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin lastensuojeluliitto. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/4-5-v/4-5-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/#lapsen-leikki>

MLL. (2018). 5–6-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin lastensuojeluliitto. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/5-6-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

Nurmilaakso, M & Välimäki, A-L. (2011). Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085155>

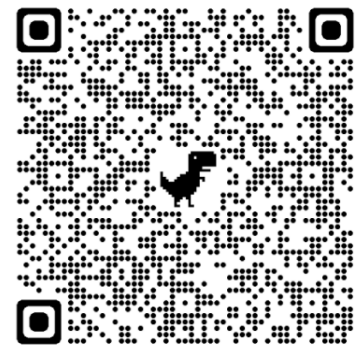
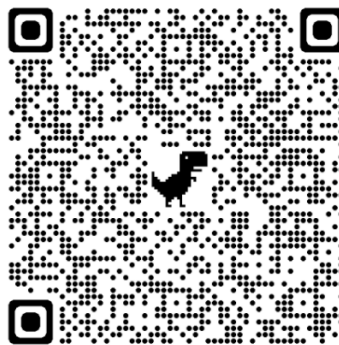
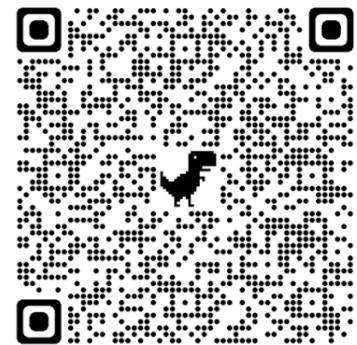
Opetushallitus. (2018). Varhaiskasvatuksen perusteet. https://www.opi.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Saarinen, S, L. (2014). Aistiseikkailu. Elämyksiä ja toimintaa koko vuodeksi. PS- kustannus. Varhaista Aikaa. (5.9.2017). Oppimisen alueet – Kielten rikas maailma. Varhaista Aikaa – Varhaiskasvatuksen Aikaa. <http://varhaista-aikaa.blogspot.com/2017/09/oppimisen-alueet-kielten-rikas-maailma.html>

Kuvat: Pixabay <https://pixabay.com/fi/>

QR-koodit
suojumpparataan:

Olipa kerran herra Huu,
jonka kotina oli (puu).

Koiralla on iloinen suu, kun sen
hampaiden välissä törröttää (luu).

Kävelin pitkin katua, jonka
vieressä hiihdettiin (latua).

Näin kesällä unta,
että satoi (lunta).

Kadun varrella on talo,
jonka ikkunassa palaa (valo).

Elipä kerran punkki, suussansa
sillä oli sokerinen (munkki).

Mudassa pyörii possu,
sorkassansa sillä punainen (tossu).

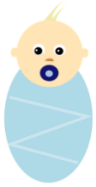

Nuotiolla paistuu lettu,
kuola poskella sitä vahtii (kettu).

Lähetin kerran kortin,
piirsin siihen avoimen (portin).

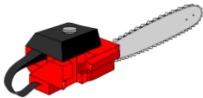
Sängyssä nukkuu vauva, vieressä
lattialla vartioi (hauva).

Rannalla seisoo kokki,
jonka sämpylää nokkii (lokki).

Aamulla herättää kello,
illalla orkesterissa soittaa (sello).

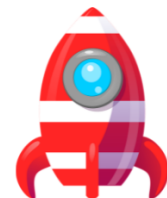
Metsuri isoa puuta sahaa,
saa siitä myydessä paljon (rahaa).

Miehellä on päällään takki,
sekä kädesssänsä (nakki).

Pöydällä on paketti,
jonka sisällä suuri (raketti).

Linnulla on puussa pesä,
siitä tiedän, että kohta on (kesä).

Kiskoja pitkin kulkee juna,
kyydissä sillä on pikkuinen (muna).

Kortit voidaan leikata irti oppaasta ja taittaa päistä kuvien vierestä. Riimiä luettaessa kuvat voidaan kääntää arvailijoihin päin helpottamaan sanan keksimistä.